

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze ||| Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu. ||| la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 1 Decembre 1888.

Nr. 5.

Partea besericésca.

Momentulu consacrarai eucharistice si epicles'a liturgiiloru resaritene.

Unu studiu liturgico-dogmaticu de Dr. Victoru Szmigelski.

(Continuare din Nr. 3).

III.

Asiá dara resaritenii neuniti invetia, cà form'a s. Eucharistie ar' fi invocarea Spiritului santu, éra despre cuvintele Mantuitoriului *Luati mancati scl.* ei dicu, cà preotulu le rostesse in s. liturgia numai in tipulu unei istorisiri, carea ar' avé scopulu de a reimprospetá credinti'a in adeverulu acel'a, dupa care prefacerea panii si a vinului nu o implinesce preotulu, ci Domnedieu, in tocmai precum a implinit'o Domnedieu si la cin'a cea de pre urma.

Ací mi-se oferese ocaziune de a intrá in meritulu unei cestiuni, care trebue se fia de mare interesu pentru ori care preotu. Sperezu, cà prin discutarea acestei cestiuni nu voiu distrage, ci voiu edificá.

Mi-se impune adeca ací de sine intrebarea, cà óre jertfa e lucrulu acel'a, care se seversiesce in s. liturgia? Intrebarea acést'a se pare a fi ací de totulu totu de prisosu, fiindu cà resariteniloru neuniti nici prin minte nu le-a trecutu nici candu, se combata invetiatur'a besericeii despre jertf'a liturgica. Fotiu in cestiunea acést'a a scrisu destulu de chiaru: *In tocmai precum mán'a s'a datu Israelitiloru dimineti'a, asiá observa si acum beseric'a catolica celebrandu dimineti'a sant'a, curat'a si necrun'ta jertfa (τὴν ἱερὰν καὶ καθαρὰν καὶ ἀνάμικτον θυσίαν μυσταγωγούσα)*¹⁾.

Crestinii jertfescu mielulu celu nepetatu (οἱ τὸν ἄμωμον ἄμωνον θύοντες)¹⁾. Si dela invetiatur'a acést'a neunitii nici dupa ace'a nu s'au abatutu. Cu tóte acestea noi totusi trebue se ne ocupamu ací cu cestiunea acést'a, fiindu cà ea dupa parerea mea ne dá in mana o arma in contr'a invetiaturei neunitiloru referitórie la scopulu, pentru care se recíteza in s. liturgia cuvintele Mantuitoriului.

Asiá dara constatamu mai in ainte de tóte faptulu, cà dupa invetiatur'a liturgiiloru resaritene preotulu in s. liturgia aduce lui Domnedieu o jertfa si anume totu ace'a jertfa, carea a adus'o si Mantuitoriulu nostru la cin'a cea de pre urma. Nu póte se fia lucru mai usioru cá constatarea acestui faptu. Se ne aducemu a minte numai de cuvintele diaconului: *Se stámu bine, se stámu cu frica, sant'a jertfa (τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν) cu pace a o aduce.* Ce jertfa are, se se intielega ací, ne spune s. Joanu Crisostomu cu cuvinte intru adeveru de anru, candu scrie: *Candu vedi, cum jace Domnulu ací cá jertfa, — si toti 'su rositi de acelu sange pretiosu, mai credi tu atunci, cà petreci inca intre ómeni si te afli inca pre pamentu?*²⁾. Asiá dara nu sufere indoiela, cà dupa liturgi'a s. Joanu Chrisostomu jertf'a liturgica e identica cu jertf'a Domnului nostru Isusu Christosu dela cin'a cea de taina. Inca si mai apriatu ne-o spune acést'a liturgi'a s. Basiliu dicundu: *Si ne-a lasatu nóue aduceri a minte de patim'a sa cea mantuitoria, acestea ce le-amu pusu in ainte dupa preceptele lui.*

¹⁾ Quaestiones Amplilochianae 9. 316. Mai N. C. p. 156.

¹⁾ Quaest. Amphil. 9. 264.

²⁾ De sacerd. L. III c. 4.

Cà vrendu se mérga la cea de voia si pururea laudata, si de viatia facutória, mórteu sa — luandu pane scl. 1). Cuvintele acestea mi-se pare, cà delatura ori ce indoiéla.

Dara intrebarea intrebare aduce: In ce a constatu óre jertfa ace'a, carea a adus'o Mantuitoriulu la cin'a cea de taina?

Avemú Archiereu mare, — pre Isusu Fiulu lui Domnedieu²⁾, numitu fiindu de Domnedieu Archiereu dupa renduiél'a lui Melchisedecu³⁾. Acestu Archiereu santu, fàra de reutate, fàra de spurcatiune, osebitu de pecatosi si mai inaltu decatu ceriurile⁴⁾ in aintu de diu'a praznicului Pasciloru sciindu, cà a venitu ór'a lui, cà se tréca din lumea acést'a la Tatalu, iubindu pre ai sei, cari erau in lume, pàna in sfersitu i-a iubitú pre ei⁵⁾. Si in ce tipu i-a iubitú óre pre ei pàna in sfersitu?

In multe feliuri si in multe tipuri a graitu Domnedieu de demultu parintiloru prin profeti⁶⁾. Asiá a graitu Domnedieu parintiloru si prin Moise, càci luandu Moise sangele a stropitu preste poporu si a disu: *Éta sangele legaturei, carea a facut'o Domnulu cu voi pentru tóte cuvintele acestea⁷⁾. Éra in dilele acestea mai de pre urma a graitu nóue intru Fiulu⁸⁾. Acést'a a facut'o implinindu serbatorésc'a profetia a lui Malachia: Cà si voue se voru inchide usiele si veti aprinde altariulu mieu in zadaru, nu ve voiescu pre voi, dice Domnulu a-totu-tienetoriulu, si nu voiú primi din manile vóstre jertfe. Cà dela resaritulu sórehú pàna la apusu numele mieu s'a maritu intru neamuri, si in totu loculu tamaia se aduce numelui mieu, si jertfa curata, cà mare e numele mieu intru neamuri, dice Domnulu a-totu-stapanitoriulu⁹⁾. Incepetur'a acestei jertfe curate a facut'o Mantuitoriulu insu-si la cin'a cea de pre urma. S. Paulu ne istorisescé despre jertfa acést'a a Mantuitoriulu scriindu: Cà eu am luatú dela Domnulu, carea am si datú voue, cà Domnulu Isusu in nóptea, in carea s'a vendutu, a luatú pane, si multiamindu a frantu, si a disu: Luati mancati, acést'a este trupulu mieu, carele se frange pentru voi: acést'a se faceti intru pomenirea mea. Asiderea si paharulu dupa cina dicundu: „Acestu paharu legea cea nóua este intru sangele mieu; de cate ori veti bé intru pomenirea mea¹⁰⁾. Cà de cate ori veti mancá panea acést'a, si veti bé paharulu acést'a, mórtea Domnulú vestiti, pàna candu va veni¹⁰⁾.*

Éca dara sacrificiulu legei celei nóue. Archiereulu, celu ce a adusu pentru noi lui Domnedieu jertfa acést'a curata, e Domnulu nostru Isusu Christosu, éra obiectulu acestei jertfe curate e trupulu si sangele Domnulú nostru Isusu Christosu ascunse sub speciele panei si vinului.

Dara spre constituirea jertfei nu erau de ajunsu numai archiereulu si obiectulu jertfei. Pentru ce va fi folositu óre Mantuitoriulu in jertfa acést'a dóue materii, adeca panea si vinulu, si pentru ce le va fi consacratu separatú? Dóra nu ne vomu indestulí cumva numai cu respunsulu acel'a, cà elu a facutu asiá, pentru cà asiá a voitu? Candu privimu la esemplulu, care ni-l'a datú elu in sér'a ace'a, si candu audimu mandatulu lui, cà si noi se facemu intru amintirea lui séu mai bine disu intru amintirea mortii lui, ce'a ce a facutu elu in sér'a ace'a, óre nu ni-se impune din contra convingerea ace'a, cà cele dóue materii ale acestei jertfe se afla cu caracterulu sacrificialu alu acestui actu in o relatiune intima si atatu de esentiala, incatu relatiunea acést'a nu se póte supliní prin nimicu altu ceva?

Asiá trebue se fia si asiá si este intru adevéru. Candu Mantuitoriulu a consacratu antai'a óra, atuncia s'a datú Parintelui cerescu spre jertfa cea sangerósa de mórte nu numai cu fapt'a, ci si cu intentiunea de a se jertfi, atuncia a abdisu deja de buna voia de viatia si a nimicitu deja viati'a acést'a cu resignare deplina in modu sacramentalu, intocmai precum a nimicit'o in diu'a urmatória pre lemnulu crucei prin versarea física a sangelui seu. Acelei nimiciri sacramentale i-a datú espresiune viua si visibila prin consacrarea separata a panei si a vinului. Suffetulu dramei celei sangeróse, carea s'a implinitu pre muntele Golgot'a, a fostu vointi'a séu intentiunea de a se jertfi pentru noi, ascultarea, resignarea ace'a, de care erá petrúnsu mielulu lui Domnedieu, si care-lu indemná, se-si dée pentru noi viati'a de buna voia. Déca intentiunea acést'a ar' fi lipsitu; atunci nu s'ar' poté dice, cà mórtea lui Isusu ar' fi fostu o jertfa, séu ar' trebui, se se dica, cà nu Isusu, ci cei ce l'au ucisu, acei'a aru fi adusu jertfa crucei.

Asemenea ce'a ce a facutu, cá si reproducerea cea necruntata, dara reala a jertfei de pre cruce inca se fia o jertfa adevérata, a fostu vointi'a séu intentiunea Mantuitoriulu de a se jertfi, acea resignare voluntaria, cu carea insoci elu consacrarea cea indoita a panei si a vinului séu junghiarea sa cea mistica. Resignarea ace'a voluntaria la viatia o realisà si o intrupà elu chiaru prin consacrarea separata a panei si a vinului. Fàra de consacrarea acést'a separata jertfa dela cin'a cea de pre urma ar' fi fostu numai o jertfa interna si prin urmare nu ar' fi corespunsu

1) Liturg. I. c. p. 135.

2) Ebr. 4, 14.

3) Ebr. 5, 10.

4) Ebr. 7, 26.

5) Jo, 13, 1.

6) Ebr. 1, 1.

7) Esir. 24, 8.

8) Ebr. 1, 1.

9) Mal. 1, 10 ur.

10) I Cor. 11, 24 urr.

nici conceptului jertfei luate in intielesu mai strinsu si nici intentiunei Mantuitoriului. Intru adeveru jertfa dela cin'a cea de pre urma, precum a implinit'o Mantuitoriulu, si jertfa de pre lemnulu crucei e un'a si ace'a-si jertfa. Ea atatu in foisorulu din Jerusalemu catu si pre muntele Golgot'a are acel'a-si Archiereu sacrificatoriu, pre Domnedieu-omulu, si acel'a-si obiectu sacrificialu, trupulu si sangele Domnedieu-omului, si prin urmare constã in ace'a-si jertfire a acelei'a-si vietie, a vietiei Domnedieu-omului¹⁾.

Dara Mantuitoriulu a voitu, cã jertfa lui cea eucharistica se fia sempiterna. Elu a dispusu, cã apostolii si urmatorii loru in darulu preotiei se aduca acea jertfa curata pãna la capetulu vécuriloru si astu-feliu, dupa cum dice apostolulu, *se vestésca mórtea Domnului, pãna candu va vení*. Acést'a e esplicarea, ce a dat'o beseric'a totu de un'a cuvintelorú Mantuitoriului: *Acést'a se o faceti intru pomenirea mea*. Éra mandatulu acest'a domnedieescu beseric'a 'lu implinesce dilnicu in s. liturgia.

In s. liturgia se aduce deci lui Domnedieu dilnicu essentialmente acel'a-si sacrificiu, care l'a adusu Mantuitoriulu nostru pre muntele Golgot'a si cu o di mai in ainte la cin'a cea de pre urma. Adeveratu canta deci beseric'a: *Se taca totu corpulu omenescu: si se stè cu frica si cu cutremuru, si nemica pamentescu intru sene se nu cugete. Cã Imperatulu imperatorulu, si Domnulu domniloru, vene se se junghie, si se se dè intru mancare credintiosiloru; si mergu in aintea lui, cetele angeresci, impreuna cu tóta inceputori'a si domnirea: Cherubimii cei cu ochi multi, si Serafimii cei cu cate siese aripe, cari-si acoperu feciele, si striga cantare: Alelui'a, Alelui'a, Alelui'a²⁾*. Asiã dara e adeveratu, cã preotulu in s. liturgia prin cuventu trage in josu Cuventulu, junghia cu junghiare necrunta trupulu si sangele Domnului folosindu cuventulu in locu de spada³⁾. In tempulu acel'a, candu preotulu implinesce consacrarea eucharistica, Christosu aduce Parintelui cerescu jertfa sa cu ace'a-si intentiune de a se jertfi, cu ace'a-si ascultare pãna la mórtea crucei, cu care intentiune si ascultare a adus'o la cin'a cea de taina si cu cate va óre mai tardiu pre lemnulu crucei, si jertfa acést'a o realiséza si o intrupéza dilnicu prin consacrarea separata a panii si a vinului, carea o implinesce preotulu in numele lui.

Si acum se ne reintórcemu la tem'a nóstra.

¹⁾ Prin acestea nu voiu se dicu, cã intre jertfa crucei si intre jertfa eucharistica nu ar' esistã nici o deosebire. Astu feliu de deosebiri, dara numai accidentale, esista intru adeveru, dara aci nu voiu se le atingu, fiindu cã ele nu privescu tem'a de facia intru nimica.

²⁾ Lit. l. c. p. 127.

³⁾ S. Greg. Naz. ep. 171: — *ὅταν λόγῳ καθέλκῃς τὸν λόγον, ὅταν ἀναιμάκτῳ τῷμῃ σῶμα καὶ αἷμα τέμνης δεσποτικόν, φωνὴν ἔχων τὸ ξίφος.*

Intieptiunei lui Domnedieu bine i-a placutu, se perpetueze in s. Eucharistia sacrificiulu seu celu sangerosu. Acést'a a facut'o la cin'a cea de pre urma pre calea anticiparei reale a acestui sacrificiu. Dara Christosu nu s'a indestulitu numai cu o reproducere mimetica, teatrala, numai cu unu simplu simbolu séu cu o simpla amintire a mortii sale¹⁾, ci iubirea lui insocita de atotpotinti'a lui a sciutu, se faca din jertfa dela cin'a cea de taina o reproducere dramatica reala si substantiala a acelei morti unice in feliulu ei, carea a devenitu pentru lumea intrega singurulu si nesecatulu isvoru de viatia. Acel'a-si caracteru dramaticu 'lu intrupéza si beseric'a in consacrarea liturgica; dramatica a fostu purcederea lui Isusu la cin'a cea de pre urma, si dramatica e si purcederea besericei in s. liturgia. „*Eu am luatú dela Domnulu*, dice apostolulu, *carea am si datú voue*. Dupa ace'a ne spune, ce a luatú. Se vedemu asia dara, déca ne-a strapusu elu traditiunea ace'a domnedieesca intr'unu tipu indestulitoriu. E lucru veditu, cã elu a facut'o acést'a; cãci elu apostolu fiindu nici nu a primitu revelatiunea sa intr'unu modu nedeplinitu, nici nu ne-a strapusu mai pucinu, de catu a primitu, ci elu a primitu si ne-a strapusu totu, ce erã de lipsa si se pretindeã, cã tain'a acestui sacramentu se se realizeze. Elu a luatú adeca atat'a, cã Domnulu Isusu in noptea, in carea s'a vendutu, a luatú pane, si multiamindu a frantu, si a disu: *Luati mancati, acest'a este trupulu meu, carele se frange pentru voi; acést'a se faceti intru pomenirea mea. Asiderea si paharulu dupa cina dicundu: Acestu paharu legea cea noua este intru sangele meu; acést'a se faceti, de cate ori veti bé, intru pomenirea mea*. Si altu ceva nu mai adauge. Fiindu cã elu nu a luatú mai multu, asiã nici nu ne dà mai multu. Si elu ne-a datú séu ne-a strapusu noue acelu feliu si modu alu consacrarei domnedieescului trupu si sange, care in tota privinti'a e de ajunsu si deplinitu, precum l'a observatu Christosu, si precum l'a luatú elu dela Domnulu, luarea panii, multiamirea, frangerea si cuvintele *Luati mancati, acest'a este trupulu meu, si gatirea sacramentului in modulu acest'a²⁾*. Acestea tote se potú dice totu asiã de nimeritu despre ss. evangelisti Mateiu, Marcu si Luc'a.

Éra beseric'a tienendu-se de domnedieesculu intemeiatoriu alu s. Eucharistie si avendu neincetatu in vedere mandatulu lui: *Acést'a se o faceti intru pomenirea mea*, a imprimatu rituriloru sale preste tótu, dara mai alesu santei sale liturgii unu caracteru dramaticu catu se póte de credintiosu celui ce l'a

¹⁾ Conc. Trid. sess. XXII can. 1, 3.

²⁾ Bessarion Card. De Sacramento Eucharistiae, et quibus verbis Christi corpus conficitur. Max. bibl. vet. Patrum T. XXVI Lugd. 1657.

imprimatu si Isusu la cin'a cea de taina jertfei sale euchaistice. Beseric'a ne reprezenteza in fia care s. liturgia pre Christosu, cum 'si dà elu viati'a pentru noi pre lemnulu crucei si cum anticipéza elu jertf'a acést'a la cin'a cea de pre urma.

Se vedemu asiá dara caracterulu acest'a dramaticu alu s. liturgie.

(Va urmá).

Despre iubirea crestinésca.

(Catechesa pentru elevii scólei poporali).

Baietiloru! In invetiatur'a despre credintia a-ti auditu cum este Domnedieu, ce insusiri sánte are Elu, a-ti auditu cà Elu ne iubescé cá unu parinte, ma mai multu Elu ne iubescé cá unu parinte bunu pre fii sei. Noi scimu ce a facutu Domnedieu pentru noi, cate binefaceri ni dà in tota diu'a, asia in catu totu ce suntemu si avemu, numai prea iubitulu Domnedieu avemu de a-le multumí.

Noi scimu cà Domnedieu Tatalu si-a sacrificatu pre uniculu seu fiu adevératu pentru noi, cá se ne recastige fericirea pierduta; noi scimu cà Domnedieu fiulu din iubire catra noi se a facutu omu, cá se ne rescumpere prin mortea s'a de pre cruce la carea s'a supusu suferindu mai antaiu cele mai grele torturi.

Noi scimu cà Domnedieu Spiritulu sántu petrece de-a pururea cu darurile sale intre noi. Elu ne ajuta la faptele bune si ne feresce de celea rele, si déca ne reintorcemu la Domnedieu, atunci Elu din iubire ne primescé si ne iérta peccatele.

Catu este de santu, catu de potente, catu de bunu si catu de iubitoriu Domnedieu-Trei-Unu: Tatalu si Fiulu si Spiritulu sántu! Catu de tare ne iubescé Domnedieu se vede de acolo, cà Elu ni dà din darurile sale in tote dilele nenumerate binefaceri!

Pre lángea acestea, baietiloru, ni-a mai promisú si imperati'a Ceriului. Ce ni-a mai promisú inca spre a poté ajunge in imperati'a Ceriului? Ni a promisú si midilocene de lipsa. Elu ne ajuta cá se devenimu fericiti. Si ce pretinde Domnedieu dela noi pentru o iubire asia mare, pentru unu asia mare daru? Auditi baietiloru si ve uimiti! Domnedieu nu pretinde alt'a dela noi de catu cá si noi se-lu iubimu. De aceea mare nefericire trebuie se ajunga pre aceia, cari nu iubescu pre Domnedieu! Si totusi baietiloru trebuie se ve marturisescu plinu de intristare cà suntú si de acei'a cari nu iubescu pre Domnedieu, pentru-cà altu-cum nu ne potemu esplicá cà de ce ni a demandatu se-lu iubimu, dicandu: „*Se iubesci pre Domnulu Domnedieulu teu din tota anim'a ta, din totu sufletulu teu, din tota virtutea t'a si din tote poterile tale. Acest'a este celu mai mare preceptu*“.

Cum-cà au fostu omeni cari nu iubescu pre Domnedieu si mai suntú inca de acei'a, aceea se

pote vedé si aici in scóla. Nu suntú unii baieti cari nu iubescu pre Domnedieu, seau celu pucinu nulu iubescu asia dupa cum ar' trebui? Asia este, dara eu pre acei'a nu-i numescú cu numele, aceea inse trebuie se o recunósca insi-si. Déca aru iubi ei pre Domnedieu dupa cum trebuie, atnnci aru trebui se fia mai diligenti in cercetarea besericeí, mai diligenti in dicerea rogatiuniloru si aru invetiá cu mai mare diligintia, aru ascultá mai bine de parenti si invetiatoriu. Cine nu asculta de parenti si invetiatoriu, acel'a nu-i iubescé, si cine nu iubescé pre parenti si invetiatoriu, acel'a nu iubescé nici pre Domnedieu. Voi se nu faceti asia. Voi trebuie se iubiti pre Domnedieu! Dar' ce insémna: a iubi pre Domnedieu? A iubi pre Domnedieu insémna a avé facia de Elu cea mai mare bucuria, alu recunósce de fienti'a cea mai perfecta si mai buna si din iubire catra Elu a-i urmá si tiené santele precepte, prin cari fapte i pregatimu cea mai mare bucuria.

Acum déca intristamu pre cineva causamu-i prin aceea bucuria? Si déca superamu pre cineva din propusu, iubimulu noi pre acel'a?

De aceea ne demanda Domnedieu prin preceptulu seu: se iubesci pre Domnulu Domnedieulu teu 1. *din tota anim'a t'a*, adeca fia carele se aiba bucuria cea mai mare numai in Domnedieu si se nu postésca nimica alt'a mai tare in lume, decatu se fia placutu lui Domnedieu, 2. *din totu sufletulu teu*, va se dica tote cugetele, tote poftele si tote dorintiele nostre a unui fia carui'a se fia indreptate numai spre Domnedieu, se nu cugetamu nici se nu facemu ceva, ce nu ar' fi placutu lui Domnedieu, 3. *din tota virtutea t'a*, adeca numai de acele lucruri se avemu bucuria, cari i placu lui Domnedieu si numai de acelea se si dorimu, 4. *din tote poterile tale*, adeca totu ce facemu, ori intrelasamu, se facemu si intrelasamu numai din iubire catra Domnedieu, d. e. déca invetiati, déca veniti la scola, déca mergeti la s. beserica, din acui iubire trebuie se faceti lucrurile acestea? Déca ascultati de parintii vostri, din acui iubire trebuie se-i ascultati? Din acui iubire trebuie se incungiurati reulu? Iubescu pre Domnedieu omenii, cari facu rele? Catu de tare trebuie dar' se iubimu pre Domnedieu? Acést'a o esprimamu cu unu cuvèntu asia: Noi trebuie se iubimu pre Domnedieu *preste tote*. Trebuie se-lu iubimu mai pre susu de tote din lume, mai multu de catu pre parintii, fratii si invetiatori nostri, ma inca si mai multu: iubirea nostra trebuie se fia atátu de mare, in catu se fimu in stare mai bucurosu a mori, decatu a vatamá pre Domnedieu cu vre unu peccatu.

Cine au iubitú pre Domnedieu atát'a de tare, in catu mai bucurosu au suferitu torturi si morte chiaru de catu se-lu vatame? (S. S. martiri). Asia dara, déca astu-feliu trebuie se iubimu pre Domnedieu,

óre nu trebuie se iubim și altu ceva și în specia pre nici unu omu: Ba da baietiloru! Precându ni-a demandatu Domnedieu se-lu iubim pre densulu atunci ni-a demandatu se iubim și pre omeni. Acést'a ni o a impusu în alu doile preceptu alu iubirei, carele suna asia: *se iubesci pre deapropetele teu, cá pre tine însuti!* Și cum se nu iubim și pre omeni! Toti suntu creaturile lui Domnedieu, cá atari toti suntu fii lui Domnedieu, le face bine toturoru. Toturoru le dá din darulu seu. Si éra-si Domnulu nostru Isusu Christosu a moritu pentru toti omenii. Din acestea noi trebuie se iubim și pre omeni. Cu deosebire noi trebuie se iubim și pre omeni pentru Domnedieu, s'au pentru-cá Domnedieu ni-a demandatu se-i iubim.

Preceptulu divinú ni demánda: Se iubesci pre deapropetele teu. Cine este deapropetele nostru? Deapropetele nostru suntu preste totu toti omenii și în specia fiacare, fia amicu fia inimicu, fia bunu fia reu.

Pre inimici adeca pre omenii, cari ne voiescu și facu reu, inca trebuie se-i iubim? Dá baietiloru! Pentru-cá asia ni-a demandatu și asia a facutu Domnulu nostru Is. Christosu. Elu ni a disu: „*Déca iubiti numai pre acei'a, cari ve iubescu etc.*”. „*Jubiti pre inimicii vostri, faceti bine celoru ce ve urescu pre voi.*”. Facia de cine si-a aratatu Isusu Christosu iubirea desi i-a fostu inimicu? (Facia de Jud'a si candu a fostu restignitu pre cruce).

Insu-si Domnedieu dara iubesc pre inimicii sei, de ore-ce totu omulu, carele pecatuesce ipso facto este reu, este inimicu lui Domnedieu. Vedeti baietiloru: Domnedieu, carele este indelungu rabdatoriu, iubesc chiaru și pre omenii cei rei, dándule viétia, sanatate, mancare, beutura, ma chiar și grati'a s'a, cá se se reintorca și se devina fericiti. Inca si mai multu, elu si-a sacrificatu chiaru pre divinulu seu fiu pentru noi pecatosii.

Noi cá fii lui Domnedieu trebuie se facemu acea, ce face și Domnedieu. Elu iubesc pre inimicii sei, prin urmare și noi trebuie se iubim pre cei, cari ne au vatamatu pre noi.

Prin ce aratamu cá iubim pre inimicii nostri? Prin iertare, rogatiune și prin binefacere. Apoi catu de curéndu trebuie se iertamu? aceea ni o spune Domnedieu candu dice: „*Se nu apuna sórele preste man'a voastra.*”. Er' de cate ori se iertamu pre inimicii nostri? Asemenea ni spune Domnedieu prin cuvintele urmatorie: „*Nu de siepte ori, ci de siepte dieci de ori siepte.*”. Prin urmare noi trebuie se iertamu pre inimicii nostri totu deaun'a și tote vatamarile. Acel'a, care nu iubesc pre inimicii sei, acel'a este nemultiamitoriu, acel'a nu are iubire. Este nemultiamitoriu facia cu Domnedieu, carele inca i iérta și i face bine. Este nemultiamitoriu facia de omeni, cari trebuie se i sufere gresielele și vatamarile lui. Unulu

cá acel'a nu iubesc pre Domnedieu, care ni a demandatu se iubim pre inimici; este fora iubire facia de ómenii, cari l'au vatematu, pentru-cá se mánia pre ei și i-uresce, se încérca se li faca reu, în tocm'a dupa cum facu paganii. Nefericitu este omulu carele nu iubesc pre inimicii sei! Voi se nu fiti cá acei'a! Sculative baietiloru în petiore, dati mân'a unulu cu altulu și apromiteti cá pentru Domnedieu ve veti iubi unulu pre altulu totu de a una din anima! Dati mânilé unulu cu altulu și respundeti la întrebarea mea: Iubi-ve veti unulu pre altulu? Nu ve veti vatamá unulu pre altulu? — iertá-veți bucurosu, déca ve vá vatamá óre cineva? — Iertá veti din anima pre aceia, cari ve au vatematu? Bine ve-ti face, tinteti-ve cuvéntulu. Domnedieu ve a auditu. Domnedieu se ve ajute

G. M.

(Va urmá).

Din viétia pastoralá

Indrumari practice de Titu Budu.

8. Calatori'a.

(Continuare din Nr. 3).

Este consultu se calatorésca candu și candu si preotii — ori si cene déca vede tieri și popóre castiga esperintie și cunoscintie.

Déca preotulu sieđe ani de dile în satulu seu și se inchide în cas'a parochialá, remane într'unu cercu restrinsu, în care privirea lui vede totu obiecte cunoscute, tóte i se paru simple și mici, se face morosu, cultur'a lui spiritualá și intelectualá pierde multu și în urma se lupta numai pentru materialismu.

Uniformitatea vietiei produce apatia, pierderea vointiei cátra studiare, ba produce betia și alte rele.

În urmare déca numai poti, lasa baremi pre tempu scurtu cas'a ta parochialá și întreprinde cate o calatoriá mai lungá.

Odinióra calatoriile erau impreunate cu multe grentati, ér' acum poti calatori și mai usioru și si mai ieftinu.

Déca vrei a calatori tiene-te de regulele urmátore: pre cale nu crede nemenui, fi-i cu grigia în legarea amicitiiloru, nu fi duru și nu politizá. Grigesce de bagagiulu teu, de-óre-ce altor'a nu le pásá de tene. Pre cale tu esti conducatoriulu și capitanulu teu într'o persóna.

Grigesce de banii tei și de calcululu servitoriloru din birturi, cari adeseori adaugu și multiplica pre cont'a ta; — nu voi a te aretá domnu mare, dar' nu fi neci prostu, neci confidentialu, ci alege calea de medilocu.

Déca vei urmá regulele aceste, calatori'a i-ti va fi placuta si-ti vei aduce amente cu placere de dens'a.

În caletoria nu este iertatu a fi cerbicosu și

trebuie se uitamu, cum-cà a casa noi amu fostu domni si dispunatori; — se ne aducemu amente, cà in lumea mare dispunu altii. Calatorindu adeseori trebuie se ne umilimu si se inghitimu cuvente amare, inse deca caletorimu in societate trebuie se abdicemu de capricie si trebuie se cedàm altor'a.

Acasa in cerculu nostru restrinsu pòte cà suntemu si potemu fi celi de antaiu, inse afara in lumea larga nu se va uitá neme la noi, — pentru acést'a nu convine multor'a caletori'a.

In caletoria te acomodéza datineloru generale.

Unu preotu a pasitu cu pelari'a in mana in aintea servitoriloru din birtu si a cerutu chilia, — altulu cà a casa se scolá la 4 óre demaneati'a (fia-i datina de a casa spre lauda) inse a aflatu tóte usile incuiate si cu greu a potutu esi la preambarea lui indatinata. Servitorii diceau despre acestia, se vede cà-su ómeni de pre sate.

Celu ce n'are ocaziunea a face caletorii mai mari se face baremi escursiuni la cate o scalda mai de aprópe, cate pre unu munte frumosu seau altu locu demnu de vediutu.

In caletoria ne desceptamu, facemu esperintie si ne desceptamu, in catu potemu stá facia cu altii si nu apare persón'a nóstra atatu de pucina si mica.

A face cate un'a caletoria in orasiulu mai de aprópe, a conversá o di, dóue cu straini si cu barbati inteligenti ti-va face placere mare.

In urma cà se poti intreprinde si cate o caletoria, detrage dela tene ceva placere si aduna pentru calatoria crucerii tei.

9. Comportarea facia de secsulu femeiescu.

Despre secsulu femeiescu adeseori andimu laude fórte mari, adeseori muierile se numescu angeri, dieitie etc. in contr'a acestoru din urma trebuie se se lupte preotimea si se nu concéda asiá dicandu domnedieirea sexulu femeiescu.

Cu acést'a nu voimu se detragemu onórea ce se cuvine secsulu femeiescu, càci am gresi contr'a mameloru, socieloru si a feteloru nóstre, inse intre onóre si domnedieire este deosebire mare.

Preotulu trebuie se remana intre marginile modestiei, se nu o privéasca muieria cà pre angeru, ci cà pre fic'a Evei.

Facia cu muierile se se pòrte preotulu cu urbanitate, dar' neci candu cu supunere. Cuventele lingusitóre si flusturate nu se cuviniu in gur'a preotului. Preotulu se nu-si uite de chiamarea lui inalta.

E dreptu cum-cà cea mai mare parte a clerului nostru stá din celi casatoriti, inse avemu preoti celibi si veduvi, dintre cari unii cu modulu loru de tractare facia cu secsulu femeiescu adeseori a datu ansa la critice aspre si la mari neplaceri.

Cu dreptu cuventu se pòte pofti, cum-cà preotii se fia culti si urbani, inse facia cu muierile dela urbanitate n'au de a trece mai incolo.

Preotii casatoriti potu invetiá mai usioru regulele, preste cari nu li este iertatu a trece, din contra cei celibi potu se gresiésca.

Inse regulele generale privescu si pre cei casatoriti.

Suntu preoti casatoriti, cari tractéza in modu fórte afabilu cu muierile din parochia, ér' unii le si imbraciosiéza, le stringu de mana, si-si iérta cá din gluma multe apucaturi, prin cari pierdu véz'a si auctoritatea inaintea poporului si adeseori atragu si mani'a ba si zelotipia preotesei.

Dreptu aceea si loru suna regul'a *caute et caste*.

Este datina generale sarutarea maniloru.

Ore cuvene-se cà preotii se sarute manile muieriloru.

In genere se dice: cà nu, de-óre-ce buzele, cari atingu S. altariu se nu atinga nemic'a necuratu, — si apoi facia cu lucrurile cele sante natur'a omenésca nu e curata.

Conversarea libera cu secsulu femeiescu produce fumu si focu; foculu mistuesce, fumulu lasa funingine dupa sine.

S. Ignatiu de Loyola dice: „privesce muierile cà pre inimicii tei, acesti'a ambla dupa capulu teu, acele dupa anim'a ta, acestia se lupta cu arme deschise, acele cu arme ascunse, deci pórta frica mai mare de aceste decatu de aceia, de-óre-ce facia cu acele pierderea ta e mai sigura“.

Preotii intru tóte trebuie se fia spre esemplu poporului, deci si cei casatoriti trebuie se duca cu sociele sale un'a viétia lina si pacínica, — preotulu se nu fia tiranulu casei neci a sociei sale, si vice-versa, càci e fórte dorerosu, candu poporulu ia séma cum-cà la cas'a preotului dispune preotés'a, si fara scirea ei pop'a nu pòte se traga neci o pipa de tabacu.

Dar' se incungiuire si preotulu a dá ocaziune la nemultiamire intre poporu prin aratarea dragostei càtra preotés'a, d. e. se nu-o asiedie pre densa sub liturgia in altariu si altele.

Alteum in genere trebuie se ne bucuramu cà esista si secsulu femeiescu.

Am cunoscutu unu preotu celibe aplicatu intr'o parochia rurala, care aveá antipatia càtra muieri.

Deci la cas'a lui n'a tienutu neci o muier, mancarea o capetá dela o casa privata seau — dupa cinosura cum-cà femeia este bunu bucatariu — i-si fierbea cate o mancare elu insusi, — de vacile lui si de curatieni'a casei lui se ingrijea unu barbatu din vecini.

Urmarea naturala acestor'a a fostu, cum-cà cas'a lui s'a implutu de paingeni si alte insecte, s'a

inmultitu siorecii in catu se preambiau si pre patulu lui, — in tóta cas'a lui erá una disordine groznica, nemica la loculul seu, ci tóte inprasciate, — vre-o doi trei ani a rabdatu preotulu mieu, apoi s'a convinsu cu califa Abu — Bekr, cum-cà muierea este unu reu de lipsa, a primitu economa si cu dens'a a intratu randulu bunu in casa, a venitu si pisc'a si s'a curmatu viéti'a idila a paiengeniloru si a sióreciloru.
(Va urmá).

Acte istorice.

Documentulu alu III-lea.

Eminentissimi ac Reverendissimi Principes S. R. E. Cardinales Patroni Collendissimi Gratiosissimi!

Reddere volens rationem villicationis meae, incipio a 2 Junii anni proxime elapsi, quando ad mandatum mei Illustrissimi Ordinarii Athanasii Rednik, relicto munere Oeconomi, Confessoris et Catechistae, ex Transylvania, Monasterioque S. Trinitatis Balasfalvensis, me huc in Banatum, provinciam quidem distinctam a priori, subjectam tamen ditionibus Reginae Hungariae, in urbem dictam Temesvar conferre debui, pro administranda vacante hac parochia, hocque iuxta aplacitationem suae Maestatis. In qua paroecia olim quidem fuerant Catholici; nunc vero injuria temporum et potentia schismaticorum fere nullus est, in tanto ut nec Liturgiam celebrare possim ob carentiam ministri, ubi alias in hac adhuc vegeta aetate multum in vinea Domini laborare possem alio in loco, hic nisi otiose haereo, spes conversionis est nulla propter praepotentiam Poparum et Eppiscopi qui hic residet. Uno verbo nullum fructum in spiritualibus feci, nec facere pro certo potuero ut praevideo. Sed potius memetipsum inhabilem reddo ad futura, primo propter vitam taediosam et neglectam; quia et ea quae multis laboribus in scholis percepi, oblivioni trado; secundo quia continuis laboro infrunitatibus, ob rationem jam dictam, ut locum meae complexioni contrarium. Quas ob rationes in altera simili paroecia mortuus est hoc anno 1772 die 14 Junii P. Alexius Marosanu ordinis S. Basilii M. ex Monasterio SS. Trinitatis alumnus noster de Propaganda Fide. Significo etiam hoc, quod nonnisi per invidiam quorundam huc exiliatus sim. Supra quae dum benignum expecto responsum, jugi Earundem Venerationis cultu maneo.

Temesvar in Banatu 1772. Die 6. Octobris.

Eminentissimorum Principum S. E. Card.

Humillimus in Christo servus:

Basilii Keresztesi Ord. S. B. M.

alumn. de prop. Fide paroch. Temesvariensis.

Versiunea romána: a documentului alu III-lea.

Eminentissimorum si Reverendissimorum Principi Cardinali ai santei beserice Romane! Patroniloru Prévenerati si

Prégratiosi?

Voiundu a da ratiune despre pastorirea mea, incepu dela 2 Juniu anulul espiratu, candu din porunc'a Illustrissimului mieu Episcopu Athanasii Rednik parasindu oficiulu mieu de economu, confessoru si catechetu a trebuitu se me ducu din Transylvania si din monastirea santei Treimi dela Blasiu la Banatu, — in provincia ce e dreptu deosebita de catra cea d'antaia inse supusa Reginei Unguriei, — in cetatea Temisioarei spre a administrá parochi'a vacanta de acolo, si acést'a s'a intemplat cu convoirea Maiestatii sale. In parochi'a acést'a au fostu ore candu catolici, acum inse

pentru injuri'a temporiloru si poterea schismaticiloru abia se afla cu care se potu celebra sant'a Liturgia din lips'a ministrantelului, pre candu in altu locu in etatea mea vigorosa multu asiu pote lucrá in vine'a Domnului, ér' aici tempulu 'lu petrecu fora ocupatiune; nu este neci o sperantia a convertirei pentru poterea mare a popiloru si a Episcopului care loquesce aci. Cu unu cuventu n'am facutu neci unu folosu in cele spirituale si de securu neci nu voiu poté face pre cum prevedu, ci pre mine me facu nefolosiyeru pentru venitoriu, antaiu pentru vieti'a urita si trandava, cà-ci si acele ce cu multa ostenela le am acuiratu in scole, le uitu; a dou'a óra pentru cà in continuu sum morbosu din caus'a deja amentita, si cà clima este contraria complessiune mele¹⁾.

Din cari causa intr'alt'a asemenea parochia a moritu in acestu anu 1772. 14. Juniu P. Alessiu Muresianu calugaru alu ordului S. Basilii celu mare din monastirea santei Treimi si alumnul dela Propaganda Fide. Spunu si acea cà aici sum esilatu numai din invidia unora. Facia de cari asepeptandu respunsu favoritoriu cu eterna veneratiune remanu²⁾.

Alu Escelentieloru vóstre

Temisior'a 6. Oct. 1772.

celu mai umilitu in Christosu sierbu:

Basilii Keresztesi

alumnul de Propaganda Fide si
parochu alu Temisioarei³⁾.

Literatura.

Recensiune. Dupa cum s'a anuiciatu in Nrulu 3 alu Foiei bes. au aparutu sub titlulu „Tatalu nostru“ unu ciclu de meditatiuni compuse de profesorulu Dr. Victoru Szmigelski.

Obiectulu meditatiuniloru, — dicea la numeru — pre-cum arata titlulu cartei, lu-forméza rogatiunea Domnului seu „Tatalu nostru“. Si anume: in meditatiunea I, cu teestulu: „Domne, invetiame se ne rugamu“ (Luc. 11, 1) se arata ocaziunea cu care Domnulu nostru Isusu Christosu la dorinti'a invetiaceiloru sei, ia invetiatu pre acestia „Tatalu nostru“, care este cea mai subluma rogatiune si totu-odata e quasi sum'a toturoru rogatiuniloru. „De unde S. Ciprianu cu dreptu cuventu a potutu dice cà „Tatalu nostru“ este evangeliulu prescurtat. Mai departe se demustra necesitatea si utilitatea rogatiunei.

Meditatiunea II. „Tatalu nostru, carele esti in ceriuri“ (Luc. 11, 2). Acestea cuvente contienu prevorbirea indreptata catra Domnedieu in „rogatiunea Domnului“. Apoi se espune insemnarea cuventeloru „Tatalu nostru“ in cari cuvente stá scrisa grati'a si iubirea Parentelui cerescu incependu dela crearea omului si pana in eternitate“. La inalt'a demnitate si distinctiune de a numi pre Domnedieu „Tata“, am ajunsu prin rescumperarea indeplinita de

¹⁾ Siesurile Banatului si mai vertosu alu Temisioarei pâna in tempurile d'incece au fostu desu cercate de friguri.

²⁾ Epistofa lui Keresztesi a avutu efectulu doritu, càci pre cum scrie episcopulu Gregoriu Majoru de dto 1775. elu a si facutu dispusetiunile necesarie cà Keresztesi se se reintoarca la Blasiu.

³⁾ Dela unu colegu alu mieu de origine din Banatu, care si-a facutu studiele gimnasiali in Temisioara, am aflatu, cà poporul romanescu din pregiurulu Temisioarei, desi gr. orientalu, beserec'a greco-catolica din suburbiulu Fabricu alu Temisioarei o considera de monastire adeca de locu santu si pona adi alorga la acea-si basereca morbosu si nepotintios de tote confessiunile, si dupa datena ritului grecescu se asiedia sub daruri, si dupa terminarea santei Liturgie accepta rogatiuni dela parochu; respectivii morbosu aducu pâna adi diverse figuri facute din cera asemenea membriloru care fura atacate de morbu si le punu cá ofertu la icón'a Précuratei Vergure.

Domnulu Christosu pre lemnulu crucii, prin care noi toti amu devenitu fi lui Domnedieu.

In meditatiunile III—X se ocupa cu cele siette cereri ale rogatiunei Domnului, anume, afora de cererea a cincii'a despre care tracteaza in meditatiunea a VII si a VIII, fia-care cerere formeza obiectulu unei meditatiuni.

In meditatiunea III. „Santiesca-se numele teu“ (Luc. 11, 2), care cuprende cererea antaiu, arata ca numele lui Domnedieu se santiesce prin o vietia religioasa si morala, cea ce de cumv'a s'ar' intempla din partea tuturor, „atunci omenii ar' tra'i aici pre pamentu, ca si candu ar' tra'i deja in ceriu; atunci ar' tra'i Domnedieu in noi si noi in Domnedieu, toti amu fi cu adevratu fiii lui Domnedieu, si reulu, ce vine dela Satana, nu ar' mai ave' putere preste noi“. Apoi debacheza contra indiferentismului modernu si a culturilei celei false din dilele noastre.

A IV. meditatiune. „Vina imperati'a ta“ (Luc. 11, 2). Prin cuventele acestea se exprima datorinti'a de a canta imperati'a lui Domnedieu, cu atatu mai vertosu ca „in anim'a in care s'a asediatu imperati'a lui Domnedieu, — adeca grati'a, — domnesce pururea pace si linisce, chiar' si in midloculu celoru mai mari fortune ale lumii, ce se probeza prin esemplulu ss. martiri“. Apoi se arata cari sunt cu deosebire in dilele noastre inimicii imperatiiei lui Domnedieu. Dintre iniucii acesti'a multi, cei mai periculosi suntu asia numiti crestini, luminati seu rationalistii, „cari din religiunea crestina primescu numai cea ce se pote cuprende si demustrá cu mentea omenesca. Tote celelalte invetiaturi crestine mai alesu cele supranaturali le batjocorescu cu cuventulu si cu fapt'a. Dorere ca se dau chiar' si preoti rationalisti. Fructele portarei rationalistiloru suntu: escitarea sensualitatei, indiferentismulu religiosu si coruptiunea morala. Forte nimeritu caracterizeza clar. autoriu activitatea acestoru pseudo apostoli ai culturilei moderne candu dfee: „Capete stricate si anime pustie lasa ei dupa sene pre acolo pre unde ajunge man'a loru cultivatori. Si in urm'a loru sciti ce vene? O, acesti'a o sciti prea bene! In urm'a loru vinu locustele si epidemiele pecatelor dela mentiuna, pana la pecatulu ce-lu comite femeia ucidiendu-si fructulu in pantecele seu“.

V. „Fia voi'a ta precum in ceriu asia si pre pamentu“ (Luc. 11, 2).

Intru implenirea voiei divine ne premerge cu esemplu Domnulu nostru Isusu Christosu, care in ajunulu patimiloru si a mortiei sale celei crunte se roga dicundu: „Parente de este cu potintia se treca dela mine paharulu acest'a, inse nu precum voiu eu, ci precum tu“ (Mat. 26, 39). Totu asemenea si santulu Paulu, care cu ocaziunea miraculosei sale conversiuni intreba: „Domne, ce vrei se facu eu“ fiendu gata a impleni voi'a domnedieesca si a face totu ce s'ar' recere dela densulu. Se combate indiferentismu si recel'a manifestata in dilele noastre facia de s. sacramentu alu penitentiei.

VI. „Pana nostra cea de tote dilele dane-o noue astadi“ (Luc. 11, 3).

In acesta meditatiune se arata obligatiunea de a cere dela Domnedieu celea indispensabili spre sustinerea vietiei nu numai pentru noi, ci si pentru altii.

Apoi se combate cu deosebire avariti'a si impetrirea animei facia de miseri'a de aprapelui si facia de benele publicu, precum si prea marea alipire de averile temporali si trecatore.

VII si VIII „Si ne ierta noue pecatele noastre“, precum iertamu si noi gresitiloru nostri (Luc. 11, 4). Ca se ni-se ierte pecatele noastre, trebuie se facemu penitencia

seriosa si sincera. Se iertamu si noi celoru ce ne-au vetematu ori neindreptatitu, urmandu si in respectulu acest'a. pre Domnulu nostru Isusu Christosu, care in midloculu torturiloru celoru mai crancene s'a rogatu pentru torturatori si batjocoritori sei. Celu ce cerca resunare mai multu si- strica siesi decatu altor'a, era in diu'a judecatei nu mai pote astepta iertare dela Domnedieu (Mat. 6, 14).

IX „Si nu ne duce pre noi in ispita“, (Luc. 11, 4). Dreptulu Jobu ni se propune ca modelu de pacientia si constantia in suferintiele si ispitele nostre. Ne indamna la increderea firma in ajutoriulu lui Domnedieu, care ne va dá putere ca se potemu suportá si invinge tentatiunile (1 Cor. 10, 13.; Jac. 1, 12), numai catu si din partea noastra se facemu catu este cu potentia spre invingerea acelor'a.

In meditatiunea a X, „ci ne mantuesce de celu reu“ (Luc. 11, 4) indirecte se arata in ce sta mantuirea de celu reu, adeca in dobendirea fericirei eterne. Fericirea acesti'a e descrisa cu' colorile cele mai vii, si se pare a fi una imitatiune a preafumoseiloru descrieri din noptile santului Augustinu.

Din cele espuse se vede ca cuprinsulu cartei este destulu de interesantu. Clar. dnu autoriu are in vedere cu deosebire principiile false, ce domnescu in dfilele nostre precum si urmarea necesaria a acestor'a adeca decadenti'a religioasa-morala, pre cari le combate cu argumente solide, folosindu-se ici colo si de sarcasmu si ironia.

Spre confirmarea si ilustrarea adevuriloru propuse pre lenga argumente din revelatiune si ratiune se aduce asemenari, istoriore si esemple forte frumoase si acomodate, scose din s. Scriptura, istori'a si vietia comuna. Preotii, pentru cari in specialu suntu destinate aceste meditatiuni, voru afla intrensele materialu de ajunsu pentru propri'a edificare, precum si pentru predici, mai alesu morali, dojenitorie si consolatorie. Dar' laiciloru inca li se oferesce in aceste meditatiuni una- lectura forte instructiva si folositoare. Stilulu in genere e planu si popularu. Eu din parte-mi nu aprobezu intrebuitarea prea desa a cuventeloru podoba, deseversire, belsiugu etc. cari poteau fi inlocuite cu alte cuvente mai romanesei. Necorespondiatoria ni-se pare si espreziunea „rondunen'a persecutarei“ (pag. 100). Noi scimu ca rondunen'a este nunciulu bucuriei, era nu simbolulu persecutiunei.

Unu insemnatu defectu formalu aflamu in ace'a, ca in singuratecele meditatiuni nu s'a observatu intru tote metodulu, care principalmente consiste in reducerea materiei la anumite puncte.

Deca ar' fi dispusu pretiosulu materialu dupa unu asemenea metodu atunci si unulu neexercitatu in meditatiuni ar' pote urmari usioru cursulu ideiloru domnului autoriu.

Abstragundu dela acestu defectu formalu, cartea clarissimului domnu Dr. Szmigelski merita a fi primita cu caldura din partea on. publicu romanu. Acesti'a credemu ca se va intempla si inca cu atatu mai vertosu ca clar. domnu autoriu prin edarea „meditatiuniloru sale“ are de scopu se se puna basa la fundarea unui pensionatu de fetitie in Blasiu — unu scopu maretiu si in adeveru crestinescu si nationalu.

Spriguinulu, ce va intimpiná clar. domnu Dr. Szmigelski, va fi pentru densulu unu impulsu si incurgiare ca si pre venitoriu se mai aduca atari sacrificia spre scopuri filantropice, era pentru altii unu indemn ca se imiteze pre clarissimulu autoriu. Dee Preabunulu Domnedieu se se intemple si un'a cea alalta.

Blasiu, 10 Novembre 1888. Dr. Isidoru Marcu.

Partea scolastica.

Remunaratiiunile si pedepsele in educatiune.

II.

a) Speciele remuneratiuniloru.

Fiacare copilu pote fi intaritu in aplicarile, portarea sa buna seau asiá, cá ne aretamu indestulirea facia de elu, seau asia cá-lu laudamu, lu- destingemu pentru calitatile sale bune, seau asia, cá-lu punemu in posesiunea unui lucru esternu.

Cu alte cuvente potemu destinge trei specii de remuneratiuni: 1. *manifestarea indestulirei*, 2. *distinctiunea* si 3. *distribuirea premiiloru*.

1. *Manifestarea indestulirei*. Copilulu face binele nu din ore-care indemn u internu, — de ore-ce pana cându se redica la judecat'a morala are totu atátu de pucina cunoscintia despre cea ce este bunu seau reu, cá si despre obiectele materiale, — ci mai multu condusu de o cauza esterna si inca in lini'a prima din alipire si iubire facia de invetiatoriulu si educatoriulu seu. Cu cátu relatiunea dintre educatoriulu si copilu este mai intima; cu cátu se bucura educatoriulu de o mai mare auctoritate: cu atátu se va supune copilulu mai neconditionatu educatoriulu si invetiatoriulu seu; cu atáta lu- va stimá si iubi mai sinceru si se vá nesuf a-i castigá indestulirea. Copilulu va sênti o mare bucuria in internulu seu vediendu, cá prin portarea sa a cascigatu indestulirea, a multiamitu acceptarile parintiloru si a crescatoriloru sei.

Complacerea, bunavointi'a si multiamirea parintiloru si a educatoriloru impintena forte multu pre unu copilu.

Copilulu de regula e multiamitu, deca parintii seau educatoriulu seu si- areta indestulirea prin o privire blanda, tractare amicabila; cu tote acestea totu mai bine i- cade, candu i-se aproba, recunosce portarea lui cea buna si prin cuvinte. Educatoriulu si- pote manifestá indestulirea sa prin cuvinte, seau prin *laudare*, seau prin *impintenare* (escitare) seau prin *promisiuni*.

Laud'a aplicata in tempu si intr'unu modu acomodatu maresce increderea in sine in copilulu debilu, incurageza pre celu descuragiatu, ér' in celu bunu escita dorinti'a spre fapte noue, lu- face se remana statornicu in urmarea a totu ce e bunu, nobilu si frumosu.

Dar' si acestu midilocu remuneratoriu inca trebuie se se folosesca cu multa economía, de ore-ce altucum si- pierde efectulu; ér' deca vomu fi nedrepti in laudare, atunci in-sielamu, seducemu pre copii. Educatoriulu care nu lauda pre nime, gresiesce totu asia de tare, cá si celu ce abuzéza cu ele. Si aci mai buna e calea midilocia.

In laudarea copiiloru se fimu seurti; unu cuventu

aprobatoriu insocitu de o privire blanda, face o impresiune mai viua asupr'a copiiloru, decátu o vorbire lunga.

Recunoscinti'a si laud'a numai asia au o adeverata valoare in educatiune, deca servescu totu-odata si cá indemn u, stimulu nobilu. Recunoscinti'a, indestulirea trebuie se ni-o manifestamu astu-feliu, incátu copilulu se o cetesca din expresiunea fecei, din cuvintele nostre.

Asia-dara indemnulu pre langa esprimarea recunoscintei mai involve in sine o provocare noua si mai vivace la indeplinirea si a altoru fapte bune, si inca cu o mai mare perfectiune.

Atátu recunoscinti'a simpla, cátu si indemnulu prin dés'a aplicare si- pierdu efectulu, de acea din tempu in tempu trebuie se recurgemu si la alte midiloco, adeca la promisiuni.

Promisiunile, pre langa implinirea unoru conditiuni anumite, punu in prospectu ore-care placere, marescu voi'a copilului. Promisiunile inse numai atunci si- au loculu in educatiune, deca placerea, bucuri'a pusa in prospectu sta in ore care legatura cu pretensiunile educatoriulu, de ore-ce la din contra abstrage pre copilu dela obiectulu, lucrulu pentru care voimu se escitamu in internulu lui o-atragere, si-lu face egoistu. Prin urmare numai cu mare grigia si raru se facemu promisiuni; si totu-de-un'a se apromitemu numai acea si numai atát'a, ce si cátu potemu se si damu seau se implinimu. Er' deca amu promis ceva copilului acea trebuie se o si implinimu, deca odata a implinitu conditiunile ce i- s'au pusu.

2. *Distinctiunea*. In fiacare omu, prin urmare si in copilu e inascuta dorinti'a de a avé unu nume bunu inaintea omeniloru, de a i- se recunosce insusirile celea bune si de a fi stimatu.

Copilulu pune pondulu celu mai mare pre stim'a si recunoscinti'a educatoriulu seu.

Escitarea sêntiului de onore, stim'a propria si conducerea acestui'a pre calea cea buna din punctulu de vedere alu educatiunei e unu lucru forte momentosu, de ore-ce deca ni-a succesu acést'a, atunci copilulu se va nesui din tote poterile lui a se perfectoná in continuu in cea ce este bunu si va incungiuirá totu acea ce este reu. Ce e dreptu, in casulu acest'a nesuinti'a spre bine nu-si are isvorulu in virtutea in-sa-si, ci in unu ce din afara: adeca in poft'a de a fi stimatu, onoratu, si cu tote acestea cu prudintia condusu lucrulu educatoriulu e ajutat multu.

In sternirea sêntiului de onóre si aplicarea aceluia intru ajungerea scopuriloru educatiunei, campulu celu mai largu lu- are invetiatoriulu. Midiloculu ce-i sta la dispositiune este *distinctiunea*, va se dica recunosce insusirile bune ale copiiloru inaintea altor'a, si pre câte unu elevu

chiaru pentru insusirile sale celea bune lu- pune inaintea celoru alalti colegi ai sei.

Trebue inse cá invetiatoriulu se fia atentu, cá nu cumvá stim'a, onorea propria la copii se degeneze in poft'a de lauda, iubire de sine, trufia, îngânfare.

Invetiatoriulu pote escitá sentiulu de onore in elevii sei prin clasificatiune, insemnarea in proctocolulu clasei, prin schimbarea locatiunei si prin acea cá le incredintéza implinirea unoru lucruri (i- onoramu).

Invetiatoriulu adese-ori are ocaziune, ma e datoriu chiaru se incunoscintieze pre parintii eleviloru sei si pre superiorii sei despre portarea morala, diliginti'a si progresulu din scola.

Cá se aiba o hasa destulu de solida raportulu seu, si pentru cá si prin acést'a se indemne pre copii la progresu, din óra in óra si va insemná respunsurile si progresulu eleviloru sei. De sine se intielege, cá spre scopulu acést'a se folosesc de nescari semne, note. Candu face apoi raportulu despre progresulu si portarea eleviloru sei atunci i- clasifica.

Clasificarea are o influintia binefacatoria asupr'a copiiloru numai asia, deca e drepta, asia incátu se indemne pre copii la o emulatiune nobila.

Am dísu mai susu, cuméa locatiunea inca e unu factore, prin care potemu sterni sentiulu de onore in copii.

Locatiunea inse are pre langa partile sale bune si multe parti rele. Prin asiadierea copilului in unu locu mai de frunte — mai inainte — dupa ce au datu unu respunsu bunu i-se da unu indemn, cá se se porte si mai bine. Partea ei cea rea consiste intru acea, cá nici odata nu se pote face locatiunea cu destula dreptate, si fora leacu de partinire, de ore-ce in fiacare clase suntu copii mai talentati, midilocii si debili. Copii mai capacitati si prelanga o mai pucina diligentia areta unu progresu mai bunu, si asia totu-dea-un'a siedu mai inainte in clasa, de cátu cei mai slabi, cari pote desvoltá o diligentia dupla. Urmarea acesteia este, cá acestia se descuragiéza si pierdu din diligentia; ér' cei mai capacitati devinu incrediuti, îngânfati, si suntu invidiatí de catra colegii loru mai pucinu talentati.

Nu numai diversitatea talentului, ci si raportele casnice, familiare inca i- impiedeca in progresu si asia capata o clasa nesuficienta, fiindu cá copii mai seraci mergundu acasa din scola mai an se indeplinesca si unele servitii, ma de multe-ori le lipsescu si cartile de lipsa. Cu unu cuventu n'au neci timpu neci midilocenele de lipsa.

Afora de acea locatiunea neci nu se pote aplica facia de tote obiectele de invetiamentu (d. e. la desemnu, cantu, gimnastica s. a.)

Nici desvoltarea fisica a copiiloru inca nu e pre langa locatiune, de ore-ce unii su- mai mici de statura, altii mai mari, unii su- scurtu vediatori, ér' altii audu reu.

A schimbá locatiunea eleviloru asiadara potemu numai cu mare grigia si celu multu se pote aplicá numai la unele obiecte.

In urma potemu incredinti'a copiiloru indeplinirea seau supraveghiarea unoru lucruri. Asia de es. mam'a pote incredintiá fratiloru mai mari ingrigirea de cei mai mici, supraveghiarea servitoriloru seau a lucratoriloru, si alte lucruri de acestea, cari le indeplinesce de regula mam'a seau unu altu individu s. a.

Totu asemenea si in scola i-se potu incredintiá unele lucruri asia de es. pre unulu care se porta bine lu- punemu se supraveghieze pre cei-alalti, pre altulu care e unulu care e diligentu si studieza bine lu- punemu de censure.

3. *Premiale.* Acestea nu potu avé altu scopu de cátu a marí insusirile celea bune ale copiiloru si a dá espresiune aplicariloru bune ale invetiatoriului—educatoriului facia de elevii sei. Nu este iertatu inse se remuneram decátu numai eschisiyu faptele cele bune.

E mare erore pedagogica a si incercá numai, cá se delaturamu erorile d. e. cerbicosi'a copilului prin remuneratiuni. In atari casuri trebue se-lu pedepsimu, se-lu constringemu, ér' nu se-lu remuneramu.

In impartirea premieloru trebue se mergemu pasiu de pasiu cu desvoltarea copiiloru. La cei mici le damu obiecte, cari le facu mai multa placere loru, si se potu remunerá pentru singuraticele loru lucruri; cu cátu se desvolta mai tare, cu atátu trebue se sté si remuneratiunile in unu raportu mai strinsu cu maturitatea spirituala a eleviloru, si acum nu i- se mai potu remunerá singuratecele fapte, ci numai sum'a faptelor sale bune. Cu alte cuvinte copiii cei mici se se premieze mai desu, ér' tinerii mai raru. Din caus'a acést'a pentru unu copilu o bucata de sacharu, o icóna, o excursiune la padure, s. a. suntu celea mai acomodate remuneratiuni. De ore-ce acestea le afla mai de interesu, i- causéza o bucuria, si-lu indemna cá se fia bunu si de ací in colo.

Premiale e mai bine se se impartiesca la anumite serbatori, cum ar' fi la Craciunu, anulul nou, diu'a onomastica, examenu s. a.

Valorea premialoru atérna multu si dela dispuestiunea spirituala, tienut'a cu care se impartu. De acea si parintii cei seraci inca suntu in stare a causá copiiloru sei bucuria cu nescari lucruri mici, fora pretiu, chiaru asia cá si cei avuti cu darurile loru pretiose. Nu e consultu inse a le dá cá premiu cruceri, de ore-ce ei inca nu cunoscu valórea baniloru.

Invetiatoriulu in scola se premieze cátu mai raru, de ore-ce de o parte are de a face cu o multime de copii si asia nu-i pote cunosce cum se cuvene pre toti, ér' de alta parte n'are la dispusatiune nici midilocenele necesarie pentru a poté premiá in continuu.

Celea mai bune premii scolare suntu acelea, cari potentiéza voi'a copiiloru, marescu atragerea loru facia de invetiatoriu, si cari suntu mai acomodate pentru a consolidá legatur'a dintre invetiatoriu si elevi. (Va urmá).

J. F. Negrutiu.

Magistratur'a majora ordinaria la románi.

Constitutiunea romána ce erá impartita între regele, senatu si între adunarea poporului dupa alungarea lui Tarquiniu Superbu, ultimulu rege, s'a schimbatu în modu esentialu; pentru cá poterea regelui, celui alesu pre vietia s'a datu consulilor, cari erau 2 si se alegeau numai pre unu anu; regelui jefitoriu „rex sacrificulus“ carele aducea jertfa în numele statului, si altoru oficiali de frunte, dupa cum s'a sporitu agendele statului; asia încátu îndata la începutulu republicei constitutiunea s'a fost impartitu între magistratu, senatu si adunarea poporului; de ore-ce magistratur'a are o rola forte însemnata la románi în epoc'a republicei, de ace'a mi-am propusu se descriu în liniamente generali postulatele pentru magistratura, ér' specialu despre consulatu, pretura si censura, si acést'a o facu de o parte fiindu cá o mare parte din constitutiunea statului románu se radiemá pre magistratura, si cá a fostu asia, apare mai din fia-care scrietoru clasicu, omiitendu de-ocamdata pre altii amintescu numai pre Cicerone, carele în opulu seu intitulatu de legibus cartea III, c. 1 díce: „Vedeti, cá magistratur'a are acea potere, cá se prescrie celea adeverate, folositorie si celea strinsu împreunate cu legile etc. ¹⁾“; ér' în altu opusculu alu seu díce, cá magistratii suntu ministrii si interpretii legiloru ²⁾ etc.; de alta parte fiindu-cá voiescu a reimprospetá în memori'a acelor'a dintre onoratii lectori a-i organului provinciei metropolitane, cari pote s'au ocupatu cândva cu constitutiunea romána acum inse variele ocupatiuni dílnice i-impiedeca, acelor'a inse, cari nu au avutu ocaziune pana acum din una seau alta cauza a se ocupá cu autorii clasici, voiescu a le serví cu o lectura modesta; ér' tinerimei studióse cá se pota ceti mai cu succesu autorii prescisi în scolele medie, sciendu bine, cá nu se cetesce autoru în scolele medie, unde se nu ocure despre magistratura; desi sum convinsu cá din partea profesoriloru de specialitate i-se dá deslucirile de lipsa; totusi nu e timpu de ajunsu a-le descrie pre largu acestea, încátu baiatulu se-si formeze o icóna fidela despre magistratura, dar' de alta parte nice nu cade în cadrulu instructiunei medie a-le insirá tóte în detailu, pre candu prin modestulu meu operatu voiescu a-le serví cu o lectura pentru reimprospetarea celoru audíte în scola si în cátu-va si întregirea acelor'a în unu modu sistematicu.

Mai antáiu la románi nu erá deosebire între acelia oficiali magistratuali, cari conduceau si guvernau poporulu, si între acelia, cari se tieneau simplaminte de magistratura;

¹⁾ Videtis magistratus hanc esse vim, ut praesit, praescribatque recta et utilia et conjuncta cu legibus. Ut enim magistratibus leges; ita populo praesunt magistratus, vereque dici potest, magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum. Cicero de leg. III, 1.

²⁾ mens et animus et consilium et sententia civitatis posita in legibus. Legum ministri magistratus, legum interpretes iudices (Cic. pro Cluent 53).

ci numai între acelia, cari erau prevediuti cu imperiu ¹⁾ seau nu.

Magistratii se impartiau în ordinari si estraordinari, dupa cum se alegeau pre unu timpu determinatu seau numai în casuri estraordinarie.

La cei ordinari se adnumerau consulii, censorii, pretorii, ediliu, tribunii plebeiloru si quaestorii, pre candu la cei estraordinari: interregele, dictatorulu, magistrulu calaretiloru si prefectulu cetatii (*praefectus urbis*).

Erá si o alta impartire la care se luá de basa nobilitatea, în urm'a careia se numiau magistri cu scaunu de osu de elefantu seau fora acest'a — „magistratus curules et non curules“; despre ce amintesce Cicerone în Verrem 5, 14 ²⁾. Mai erá si o alta impartire la magistratura, anume majori si minori, precum se pote vedé din Gelius cartea 13, 14 ³⁾. În urma oficialii se impartiau în urbani si provinciali, erau si de aceia, cari se prevedeau numai cu poterea civila, precandu altii numai cu cea militara.

Este de însemnatu, cá între magistratii majori inca erá deosebire, ce constá în acea, cá consululu si pretorulu erau prevediuti cu imperiu, care se conferiá de catra comiti'a curiata, precându censorulu avea numai *potestate*, ce se conferiá de comiti'a centuriata ⁴⁾.

Acum subverséza întrebarea: ore oficialii románi poté-s'ar asemená cu ai nostri? La acést'a respundu cá încátva nu; fiindu-cá románii nu privieau oficiulu lorú cá unu castígu de pane, *subsistentia*, precum se întempla adi, ci cá unu oficiu de *onore*; apoi oficialii románi numai atunci capetau diurne din banii erariali, candu primeau solii statelorú straine seau cá delegati caletoriau undeva.

În urm'a oficialii románi deveneau cá atari prin alegere din partea adunarei poporului, dela acést'a exceptiune facea numai dictatorulu, pre care consululu lu-denumiá la întrevenirea senatului; acést'a pracsá s'a observatu pana la imperatulu Tiberiu, carele luá dela adunarea poporului dreptulu acest'a.

Ací trebuie se observamu cá oficialii numai pre unu anu se alegeau afora de dictatoru si censori; acesti'a la începutu se alegeau pre cinci ani, mai tardiu pre 18 luni; pre candu aceli'a se alegeau numai pre siesa luni.

Despre însemnetatea «imperului» vedi mai josu. — Cuventulu magistratus se deriva din magistrare = conduce, invetia precum se vede din Festus: «Magistrare est regere et temperare. Magister, qui plus aliis potest».

⁴⁾ Antiquiorem in senatu sententiae dicendae locum, togam pre-textam, sellam curulem, jus imaginis ad memoriam posteritatem que prodendam (Cic. in Ver. 5, 14).

⁵⁾ Patriciorum magistratum auspicio in duas sunt divisa potestates: maxima sunt consulum, praetorum, censorum; reliquorum magistratum minora sunt auspicia: ideo hi minores, illi majores magistratus appellantur.

⁶⁾ Rullus c. II. cap. 11 «Majores de singulis magistratibus his vos sententiam ferre voluerunt, nam cum centuriata lex censoribus ferebatur. cum curiata ceteris patriciis magistratibus, tum iterum de iisdem judicabatur, ut esset reprendendi potestas, si populum beneficii sui poeniteret».

Pentru ofieele mai inalte se recereau urmatoriele conditiuni: 1. cá respectivulu concurente se fia liberu si cetatienu romanu, acést'a astufeliu trebue intielesu; precum in period'a regiloru numai acel'a se considerá de cetatienu románú, carele apartieneá la vre-o familia patriciana; asia s'a conservatu acést'a si in period'a republicei pana la 444 a. de Chr., candu Canuleiu propuse, cá consuli se se alega pre venitoriu si dintre plebei, aristocrati'a inganfata nu a potutu primí propunerea acést'a fora modificare, care constá in ace'a, cá se se aléga pre langa consuli inca si tribuni cu potere consulara ¹⁾; desi propunerea acést'a a devenitu decisiune, totusi, numai dupa 40 de ani s'a pusu in praesa, candu au inceputu a se alege si dintre plebei; consuli inse dintre plebei numai la an. 366 s'au alesu, candu propunerea tribunilor Liciniu Stollo si Luciu Sextiu s'a primitu; cá pre venitoriu unulu dintre consuli se se alega dintre plebei ²⁾.

De alta parte este de insemnatu, cá tribunii poporului numai dintre poporu poteau se fia; de cumva cineva dintre patricii voiá se devina tribunu, acést'a numai prin adoptiune se poteá intemplá, adeca respectivulu avea se treca in vre-o familia plebeiana. 2. Se recerea o etate ore-care. Ce e dreptu la inceputu nu erá hotaritu prin lege, cá ce etate s'ar recere pentru acel'a, carele ar' competá la magistratura; in respectulu acést'a Tacitu ann. cartea 11 cap. 12 astufeliu dice: „Apud majores virtutis id praemium fuerat cunctisque civium, si bonis artibus fiderent, licitum petere magistratum; ac ne aetas quidem distinguebatur, quin prima juventa consulatum et dictaturas inirent“. Éra Cicerone in Philipica 5 cap. 17 dice: „Itaque majores nostri, veteres illi admodum antiqui, leges annales non habebant, quas multis post annis attulit ambitio, ut gradus essent petitionis inter aequales“; dar' in câtu-va s'a prefacutu in datina, cá numai acel'a potea competá la oficiulu de statu, carele a servitu 10 ani in servitiulu militariu; astu-feliu fecé si Mariu, candu s'a reintorsu din Africa, precum se pote vedé din cuventarea-i, ce a tienutu catra poporulu románú (vedi Sallustius cap. 85 de bello jugurthino).

S'a intemplatu si casulu acel'a, cându cineva in etate forte tinera a competitu la oficie mai inalte, de esemplu Scipione africanulu majoru abiá erá de 24 ani, candu a devenitu proconsulu pentru Spania, pre candu Valeriu Corvu erá numai de 23 ani, candu a fostu consulu ³⁾.

Insusi Cicerone face amintire despre acea, cá románii considerau la completarea oficielor nobilitatea, istetimea si consanguinitatea respectivului ⁴⁾.

¹⁾ Liv. IV 1—6.

²⁾ Liv. VI. 11—12: «Ne tribunorum militum comitia fierent consulumque utique alter ex plebe crearetur».

³⁾ Quum subito Cornelius filius Publii quatuor et viginti tantum annus natus professus est se petere; la finea capului acestui'a dice: aetatis maxime poenitebat (Liv. 26. 18). Totu Liviu dice la cartea 7 c. 26: «absentem M. Valerium Corvum summo favore populi tres et viginti natum annos consulem renunciavit».

⁴⁾ Cicero Brut. 44.

La anulu 180 a. de Chr. Valliu tribunulu poporului a propusu primadata cá se fia cu cosideratiune si la etate, candu alegu oficiali; propunerea acestuia se pote considerá de prim'a lege anala ⁵⁾.

Ce etate se recerea, in urm'a legéi valiana nu se pote sci cu sigurantia, ci numai prin combinatiune, care ar' fi urmatori'a: pentru questuna se recerea 27 ani, la edilatu 37, la pretura 40 si la consulatu 43 de ani.

Legea valliana determiná si inaintarea graduala, carea se numiá „certus ordo magistratum“ ⁶⁾.

Deca cineva nu luá in consideratiune graduatiunea acést'a la competarea oficielor, atunci acést'a se numieá „petitio extraordinaria“ ⁷⁾.

Acést'a lege a fostu in vigore pana la Sulla, candu acést'a denumindu-se pre sine de dictatoru pre unu timpu nedeterminatu a adusu legea, in urm'a carei'a nu erá permisu nimenui a portá de-odata doue oficie — de-ar' fi acést'a si adi, cá atunci nu ar' fi atáti'a omeni netrebnci la doue oficie inalte aplicati, si inca atari omeni, cari neci la unulu nu potu corespunde, totu-si candu mergu lucrurile bine laurii i- eulegu ei, ér' candu mergu reu se atribue subalterniloru — totu atunci s'a hotaritu: cá dela unu anu de oficiu se prescrise 10 ani, asemenea si ace'a, cá nimene se nu pota portá acel'a-si oficiu in mai multi ani neintrerupti ⁸⁾.

La inceputulu republicei numai acelia poteau competá la magistratur'a ordinaria, cari erau din vre-o familia patriciana seau acést'a o potea demonstrá, acesti'a apoi si-spuneau numele inaintea aceluia, carele avea se presiede in comitie. Acei'a, cari se insinuau la oficiu se numiau candidati dela vestimântulu toga, in care se prezentau.

Presedintele comitielor numai doi propunea spre alegere.

Legea acést'a a schimbat'o Valeriu Publicol'a, carea se si numesce „lex Valeria de candidatis“. In tenorea acestei legi candidatulu imbracatu in toga alba se presentá inaintea aceluia, carele avea se presidieze la comitie (adunarea poporului), carele lu- inscrie numai de câtu in albumulu concurentiloru, acést'a se numiá a marturisi numele (nomen profiteri); de cumva presedintele avea ore-si-careva esceptiune in contr'a respectivului, atunci lu- respingea, carea se numiá (nomen non recipere); dar' acést'a impre-

⁵⁾ Eo anno rogatio primum lata est ab L. Villio tribuno plebis, quot annos nati quemque magistratum peterent caperentque. Inde cognomen familiae inditum, uti Annales appellarentur (Liv. 40, 44). Asemenea dice si Ovidiu: Jura dabat populo senior: finitaque certis legibus est aetas, unde petatur honos (Ovid. Fastorum lib. 5, 65).

⁶⁾ Quod nulla alia in lege unquam fuit, ne in his quidem magistratibus, quorum certus ordo est (Cic. leg. agr. 2, 9).

⁷⁾ In tribunatu primum, contra C. Julii illam consularis petitionem extraordinariam, veram causam ageus, est probatus (Cic. Brut. 63).

⁸⁾ Quod duos simul unus magistratus praesertim curules, neque capere posset, nec gerere (Liv. 39, 39).

«Nequis eundem magistratum intra decem annos caperet; neu duos magistratus uno anno gereret» (Liv. 7. 42).

giurare numai atunci se intemplá, déca respectivulu nu intrunea conditionile prescrise respective insirate mai susu. De ore-ce alegerea depindea dela adunarea poporului, de ace'a respectivulu candidat toté le punea in miscare numai cá se castige grati'a poporului: amblá printre poporu, lu-rogá, i- promitea donuri; ma adese-ori se intemplá, cá in societatea aloru doi consoci ai sei amblá printre poporu, pre care lu- corumpea; intogmai cá in dílele nostre ¹⁾.

(Va urmá).

Aronu Deacu,
prof. gimn.

Cunoscintie din istori'a educatiunei si a instructiunei.

§. 16. Socrate.

Socrate s'a nascutu in Aten'a la a. 469 a. Ch. Tatalu seu Sofroniscu a fostu sculptoru, mama-sa Fenarete, mósia. In privinti'a trupesca a fostu forte uritu, inse cu atát'a mai talentatu. La inceputu s'a ocupatu si elu cu sculptur'a. Mai tardiu s'a ocupatu cu sciintiele si in specie cu filosofi'a. Spre scopulu acest'a nesuiá se vina in atingere cu acei'a, dela cari potea se invetie si cu acei'a, pre cari potea se-i invetie. In tota privinti'a a fostu unu modelu de vietia virtuosa. Cumpetatu in mancare si beutura, modestu in imbracamente, multiamitu cu pucinu si fara pretensiuni, erou cá soldatu si virtuosu cá sociu de casatoria, dedatu a suferi frigulu si caldur'a si pacientu facia de atacurile altor'a. Elu nu manecá numai candu avea fome si bea numai candu avea sete. Dedatu asiá potea se participe la ori ce prandiu mare, fara cá se-si pierda cumpetulu. Amblá descultiu si iern'a. Preste totu anulu portá o singura manta si numai la serbatori imbracá alte vestminte. Traiulu lui erá atátu de moderatu cátu nu potea cinev'a se castige cu lucrulu maniloru sale atátu de pucinu, cátu se nu fia destulu pentru Socrate. In resbelulu peloponesiacu a luat parte la trei espeditiuni si in lupta a mantuitu vietia lui Alcibiade si Xenofonu. Acasa a suferitu cu pacientia csemplara tote certele socii sale Xantip'a, ²⁾ care fiindu o muliere afectata si aplicata spre certe a remasu de proverbu cá icon'a muier-

¹⁾ Aci se potu aplicá cuventele mai multoru autori clasici, si anume ale lui Liviu 3, 35: «Postquam vero comitia decemviris creandis in trinum nundinum indicta sunt, tanta exarsit ambitio, et primores quoque civitatis pransarent homines . . . ipse inaedius inter tribunos Duilioet Italios in foro volitare per illos se plebi venditare». Liv. 39, 41 dice: coierentque candidati omnes del dejiciendum honore eum (M. Porcius, qui prius consul fuerat) non solum ut ipsi potius adipiscerentur, nequid indignabantur novum hominem censorem videre, sed etiam quod tristem censuram expectabant. Er' Cicero pro Plane. dicit: «appellari populum tributim, sub misi ma et supplicavi ultro me hercule se mihi etiam offerentes, ultro pollicentes rogari».

²⁾ Unii sustienu cumcá Xantip'a cu insusirile ei este mai multu o nascocitura mai tardia.

loru aplicate spre atari slabitiuni. Credintiosu patriei, credintiosu amiciloru, petrecea cu cei mai nobili concetatiuni. In societate erá vialu fara de a descinde de pre nivelulu chiamarei sale. Consciú despre superioritatea sa spirituala n'a despartitu neci odata intieleptiunea de moralitate. Elu dicea, cá cine voiesce bunulu si frumosulu aplice-lu si la vietia, si cine scie ce e nenobilu se fuga de aceea si se fia amendoué in o persona: *intieleptu si moralu*. Si neci cá s'a vediutu vre-o lucrare de a lui, carea se fia contraria legiloru domnedieesci si omenesci ³⁾.

A veni cu sciintiele si esperientiele adunate in ajutoriulu preceperii omenesci, a desceptá in aceia, cari n'aveau cultura sofistica (despre sofisti mai díosu) incredere in natur'a propria a trage atentiunea contempuraniloru la scopulu si motivulu moralitatei si la goletatea apucaturiloru sofistice, a aretá desiertatiunea toturoru cercetariloru — asupr'a naturei, lumei si a domnedietatiei — nebasate pre observare propria si esperientia — acést'a a fostu tienti'a activitatii sale, acést'a problem'a vietiei sale.

Doctrinile si parerile lui Socrate, dupa Platone si Xenofonu se potu cuprinde in urmatoriele puncte ⁴⁾:

1. Lumea s'a creatu prin o dieitate atotu-poternica si prin ace'a se si sustiene. 2. Acést'a fientia atotu-poternica se-o adoramu mai multu prin virtute si moralitate de cátu prin jertfe. 3. Partea cea mai buna a omului este sufletulu celu *nemoritoriu* indiestratu cu facultati admirabili. 4. Bunurile pamentesci na potu face pre omu adeveratu fericitu. Fericire adeverata dá numai virtutea, care-i celu mai mare bunu a omului. 5. Acestu bunu supremu se acuira numai prin *cunoscerea de sene*, esaminarea sa propria, prin cultivarea sa propria, predominarea sensualitatii si activitate continua. Libernu este numai celu intieleptu, celu nebuu e sclavulu pasiuniloru sale. Fericirea constá intru implinirea detorintieloru sale, éra libertatea in nedependenti'a dela pofte. Legea suprema alui Socrate este: „Lucra moralicesce bine si vei fi adeveratu fericitu“.

Deci uuulu dintre cei mai mari filosofi ai anticiteatii totusi Socrate neci a creatu sistemu propriu filosoficu, neci a primitu pre ore-care dintre cele esistente, ei s'a nesuitu a comunicá parerile sale in modu practicu si din acestu punctu de vedere densulu a fostu mai multu unu invetiatoriu a poporului ⁵⁾. Modulu de comunicare seuu propagare a fostu alu seu propriu. Densulu n'a avutu scola unde se-si tiena propunerile. Demaneti'a mergea la locurile de preumblare si gimnastica, in díle de tergu in piatiu, in alte tempuri la locurile unde erau adunati mai multi omeni. La dinsulu nu erá deosebire intre invetiacei, ci potea se-lu asculte ori cine de ori ce clase si etate fara cá se platesca ceva. Cu alusiune la meseri'a mamei

¹⁾ Weisz, l. c. pag. 31.

²⁾ Kellner l. c. pag. 31.

³⁾ Schlosser, Weltgesch. tom. II pag. 237.

sale dăcea că însăși dieitatea i-a impusă detorința de a fi mósia — în înțelesu spiritualu — carea nu-i chiamata a produce însăși, ci de a ajuta pre alții se aiba o nascere buna. Art'a lui culmină întru ace'a, că eră în stare a esamina dăca sufletulu junelui va se nasea ceva monșruosu si falsu, seau ceva genuinu si bine formatu. Eu însuși — dăcea elu — nu producu nemicu din înțieptiune si cu dreptu mi-se imputa, că întrebu pre alții, ér' eu nu respundu nemicu, că si cum nu asi scii respunde nemicu înțieptu. Caus'a este, că unu Domnedicu me silese a dá altor'a ajutoriu la nascere, de a produce m'a opritu. De ace'a eu nu sum ceva înțieptu si ceva productu de atare nu potu aretá. Toti inse, caror'a le concede dieitatea a stá în comunicatiune cu mine, se areta la începutu forte indocili, inse pre lenga o insocire continua facu progrese de necredintu, cum li-se pare loru insi-si si altor'a. Atât'a e securu cumcá nu au invetiatu vre-odata ceva dela mine, ci ei insisi si numai dela sine descoperu forte multe frumose si acelea le tienu. Ajutoriulu de nascere la acést'a-lu presteza dieulu si eu.

Conformu acestui principiu procede asia, că manecandu dela o fapta seau dela unu adeveru cunoscutu, prin esemple naturali etc. chiarificá lucrulu si ducea pre ascultatoriu acolo, că se-si faca o idea, seau unu conceptu chiaru si pre bas'a ace'a o judecata chiara despre lucru. Procedur'a acést'a avea doue laturi, un'a negativa si alt'a positiva. Negativa întru câtu filosofulu se prefacea a nu scii si a voi se invetie însuși dela discipulu. Prin întrebări si obiectiuni, prin deductiuni si contradiceri aducea pre discipulu acolo, câtu recunoscseau că nu scii nemicu seau au idei false despre lucru. Dupa ace'a începea partea positiva conducându-se discipulu prin esemple de asemenea fenomene a-si formá concepte chiare despre lucru. Conducerea este asiá numit'a inductiune, éra formarea conceptulu si pre bas'a acestuia a judecatiei este definitiunea. Midiloculu pentru ajungerea scopulu eră convorbirea dialogica cu ascultatorii. În convorbire se amestecau de multe ori si vorbe batjocoritorie insocite de surisu, ceea ce se numia: *ironia*. Form'a desvoltatoria seau euristica cum si cea dialogica seau catehetica alui Socrate joca si astadi rola în metódica.

Modulu de instructiune alui Socrate are pentru noi ¹⁾ mai mare valoare de câtu principiile sale filosofice. Strabaterea lui în pieptulu omulu pentru de a descoperi cugetele cele mai secrete, a sterpi buruén'a inchipuirei si a egoismulu, darulu seu de a aduce pre omu la cunoscerea slabitiunii si nemerniciei sale si éراسi de a desceptá în elu dorulu fierbinte dupa cunoscintie mai bune, dupa virtute si înțieptiune, acest'a e capulu lucrulu, acest'a e celu mai frumosu meritu pedagogicu alu seu.

Dintre midilocenele de educatiune pretiuá Socrate multu music'a, precandu matematicei, si scientieloru naturali le-a datu numai unu rolu secundariu. Elu a voitú cá

acestea se fie aplicate la vietia numai între marginile celei mai anguste din motivu, că prin acelea se îndrepta privirea mai multu la cele sensuali, de câtu la cele domnediesci si la virtute.

Doctrinile lui Socrate despre monoteismu si nemorirea sufletulu, vietia curata si nesuintiele sale departate de ori ce interesu privatu au redicatu doi contrari mari contr'a sa, pre democrati si sofisti. Cesti din urma erau o secta filosofica escata pre tempulu candu începuse a decádé religiositatea si moralitatea la Greci în genere si la Atenieni în specie. Principiulu acestor'a erá, cumcá fiacare omu e mesur'a normativa pentru totu lucrulu si numai acc'a e adeveratu despre ce se convinge însuși, prin urnare nu esista adeveru obiectivu, ci numai subiectivu. Avendu deci omulu parerea sa, detorința lui e că prin puterea cuventulu se cascige recunoscere generale pentru parerea sa. Sofistii neci nu puneau pondu pre sciintie cá atari, ci nesuintia loru principala erá de a esoperá recunoscerea pareriloru sale prin vorbire si apucaturi de totu soiulu, éra malitia loru culminá în posibilitatea de a documentá seau resfrange ori ce dupa placu, prin apucaturi si deductiuni false a presentá adeverulu cá retacire si aparentia cá adeveru. Motivele conducatorie erau: ambițiunea si castigulu. Ei amblau în tote partile si invetiau pentru bani mai alesu pre cei, cari voiau se fie barbati de statu, contr'a loru a pasitu cu resolutiune Socrate si a datu de golu tote insielatiunile loru. De aci lupt'a sofistiloru contr'a densulu.

Acusatu cumca corumpe junimea si invetia credintia în alti domnediei a fostu judecatu la mórte pre lenga tote staruintiele amiciloru de a-lu scapá. Dupa legile ateniene avea dreptulu se-si alega feliulu mortiei, cá asiá judecatorii se pota decide între propunerea acusatoriu si alegerea propria. Socrate n'a alesu neci unu feliu de mórte ci a dechiaratu cu tota liniscea cumcá a-si alege feliulu mortiei se cuvene numai aceluia, care se recunose de vinovatu, lui inse se cuvene se fia tienutu în pritaneu ²⁾ cu spelele statulu. Judecatorii l'au condamnatu se bea pocalulu de veninu. Amicii au voitú se-lu mantue în ascunsu, Socrate inse li-a dísu, că scii ei ore vre-unu locu afara de Atic'a unde se nu aiba intrare mórtea? Fiindu mórtea numai o stramutare de aici în altu locu, fiindu acolo toti cei morti, fiindu acolo mai fericiti de câtu aici si pentru tote tempurile nemoritori, ce bunu mai mare pote se fia de câtu acest'a? Socrate a fostu mare la mórte precum a fostu mare în vietia.

E de însemnatu, că Socrate a eschisu dela instructiune seculu femeiescu din cauza că în acela nu presu-pune atât'a sange rece, atât'a taria si prudentia, cáta cugeta elu că e de lipsa cá se-lu pota ascultá cu folosu.

M. Popu,
profesoru.

²⁾ Pritaneu erá unu localu publicu în care — între altele — se sustineau omenii meritati pentru statu.

¹⁾ Kellner l. c. pag. 35.

Puntea lui Traianu preste Dunare.

(Continuare din Nr. 4).

Traianu făcându-se acumu imperatu, nu voiă se suferă starea acést'a dejositória pentru Rom'a facia de regele dacicu. Platirea tributului se casă, pacea cu Decebalu încetă si Traianu luă fără amânare cele mai vaste mesuri de bataia. Poterile principali belice ale Româniloru se concentrara la Dunarea de mijloce si de josu. Dintre legiunile orientali, cari pentru tîenut'a inimica a Partiloru trebuiau se remâna la Eufratu nu se potû aduce nice o întarire. Inse la Renu prin mai bun'a întarire a marginiloru prin „*limes Romanus*“, devenise disponibile o potere armata considerabile. In locu de 8 legiuni remaseru la marginile Germaniei numai 4 si anume: VI Victrix si a XXX Ulpia Victrix la Renulu de josu, a VIII Augusta si a XXII Primigenia la Renulu de susu. Findu-că in Britani'a stacionau 3 legiuni, in Spani'a, Afric'a nordica si in Egiptu câte un'a, in orientu mai avean stacionile loru inca 8 legiuni, de acea dintre cele 30 legiuni, esistente pre atunci, remasera imperatului la dispunere 12 legiuni. Dintre aceste inse a XI Claudia si a XXI Rapax aveau se padiesca Răti'a si Vindelic'a, er' a X Gemina si a XIV Gemina Noriculu si Panoni'a de susu. Remâneau dara 8 legiuni, cari se poteau întrebuintiă pentru resbelulu dacicu că potere activa. Dóue din aceste legiuni I si II Adjutrix, avea castre întarite in Panoni'a infer., 4 in Mōsi'a I Italica a IV Flavia, a VII Claudia si V Macedonica er' cele alalte dóue legiuni le aduse Traianu spre întrebuintiare speciale in resbelulu dacicu, I Minerva¹⁾, care avuse quartirulu seu la Bonn'a lângă Renulu de josu, si a XIII Gemina, care stacionare la Poetovio in Panonnia. Aceste dóue legiuni cu trupele loru ausiliari formau o potere armata de celu putfnu 20,000 de omeni.

Din cele 4 legiuni din Mōsi'a si 2 din Panoni'a inferiōra, a caroru quartire erau invecinate cu teatrulu de bataia, s'au comandatu (dispusu) la óstea de operatiune numai parti de legiuni si singuratices *aripi* (alae) si cohorte ausiliarie. Astu-feliu poterea armata, ce o conducea Traianu in contra Daciloru, fără a se slabí in modu semttoriu garnisonele din castrele întarite ale Dunarei si din castrele marginasie dela Dunarea de josu, potea se se aduca la numerulu de 80,000, pentru-că si din diferite parti a le imperiului se chiamaseru trupe usiore in mare numeru la acestu resbelu anume unu principe mauritanicu, *Quintus Lusius*, aduse o numerosa calarime numidica.

Traianu deschise resbelulu primu dacicu in primaver'a anulu 101 d. Chr. Pre intrega lini'a Dunarei dela Singidunu (Belgradulu Serbiei de astadi) pana la malulu marei negre amenintia Traianu imperiulu Dacicu cu invasiune si atacu. Prin acést'a poterile de lupta ale inimiciloru in modu necesariu trebuiau se fia despartite si ocupate in diferite parti.

¹⁾ Ea portă conumele *Pia Fidelis*, nice odata inse nu s'a numitu *Adjutrix* si *Traiano*. Domitianu o formase in loculu leg. I Germ. In resbelulu II dacicu fû comandata de *Adrianu*, armatoriulu imperatu. In celu de antâiu avî comandante pre *Licinii Suro*.

Traianu in ainte de tote luase mesuri a efeptuî o comunicatiune regulata si comoda intre castrele si castelele dela Dunare pre apa si pre uscatu. Spre scopulu acest'a flotele dunarene panonice si mōsice trebuiau se fia in continua activitate pentru transportulu materialeloru de resbelu si pentru trecerea trupeloru preste fluviu ori construirea de punti de nâi, inse si drumurile militari dea lungulu tiermurelui dreptu alu Dunarei trebuiau puse in stare buna. Atunci si puse Traianu la cale, că la tiermurele sudicu alu Dunarei facia cu Ogradena, câte-va ore din susu de port'a de fieru dela Orsiov'a, se se taia prin stâncea o cale de alungulu fluviului. Dej'a imperatulu Tiberiu incepuse opulu acest'a, inse pana pre tempulu lui Traianu remase ne executatu. Acestu imperatu puse a se indepliní calea acést'a inca inainte de inceperea resbelulu dacicu. O inscriptiune taiata in pétra conserva (pastréza) pana in dîua de astadi memori'a acestui opu admirabilu românu²⁾.

Ostea principala, care avea se opereze in modu agresivu in contra inimicului, o concentră Traianu in Mōsi'a superiora nu departe de Singidunu. Punendu marginile din josu de port'a de fieru in starea cea mai buna de aperare, spre a poté respinge in partea acést'a tote navalirile si atacurile Daciloru si Sarmatiloru, aliati cu éi, alese Traianu doue puncte favorabile pentru trecerea Dunarei spre a strabate in anim'a imperiului dacicu.

Prim'a punte de nâi fû asediata la *Viminaciu*, acolo, unde se află castrele întarite a legiunei VII Claudia, cam 4 óre din josu de gur'a Moravei (Margus), unde se afla astadi Kostolatz si Breninkolatz, in facia cu insul'a Ostrov'a, nu tare de parte de Ram. Sar' poté presupune, că marinari fenicieni au fostu cu deosebire activi la facerea puntei, de ore-ce castelulu construitu in drépt'a Dunarei spre scutirea puntei portă numele „*Punicum*“, care mai târdfu se deformă in: *Picnus*. Riuletulu din apropiare capetă acelasi nume, er' astadi se numesce *Pek* seau *Ipek*.

O a dóu'a punte se construí 12 mile mai in josu de Viminaciu la *Falatis*, câte-va ore din susu de Orsiov'a. Prin dupla trecere preste Dunare poterile de bataia ale Daciloru, déca pasiau indata la lupta, se puteau impartí, er' Româniî erau in stare a aruncá pre rip'a drépt'a a Dunarei mai repede o massa mare de oste. In doue colone strabatura ei preste sîrurile de munti ostice ale Banatului Temesianu spre capital'a dacica Sarmizegethus'a. Ostea vestica, ce trecuse la Viminaciu preste puntea cea de antâiu eră condusa de insu-si Traianu; ea formă poterea principale (grossulu) si luă directiunea spre *Tibiscu*, la impreunarea riuiloru Timisiu si Bistri'a, pre cându cea alalta armata luă calea mai spre ostu pre riulu *Cern'a* in susu, avêndu muntele in stâng'a, preste „*Ad mediam*“ (Mehadi'a) totu

²⁾ *Neigebaur*, Dacien. pag. 7 descrie localitatile, fora indoela din contemplare proprie: »Din susu de Orsiov'a, facia de Ogradena la satulu din Serbi'a Tactalia, se redica o stâncea de 2160', pre sub care drumulu românu este in parte taiatu in pétra. Pre unde este Dunarea mai strimita se afla tabl'a (lui Traianu) frumosu decorata, tîenuta de doi genii.

spre Tibiscu, spre a se impreună cu armata principala de sub comandă imperatului.

Inca odata mai cercă Decebalu cu propuneri de pace spre a retiené pre Români inaintarea lor victorioasă. Elu tramese pre cei mai de frunte a poporului seu la Traianu, acest'a inse propuse regelui dacicu conditioni prea grele. Trebuia asiá dara de aci inainte se decida armele.

O lupta sângerósa la „Tap'a“, unde Români re-maseru invingatori, le deschise calea spre capital'a dacica, dupa-ce strabatuseru pasulu numitu astăzi *pórt'a de fieru*. Intâriturile, strémtoarele, sírurile de munti nu puseru piedeci cuceririlor lui Traianu. Alta armata româna sub mauritanulu *Quintu Lusiu* inca trecuse intre aceste Dunarea din josu de *Bonom'a* (nu de parte de Vidinulu de astăzi) si strabatusese pre Jiu in susu cátra pasulu Vulcanu. (Va urmá).

N. Popescu.

Diariulu economului:

Decembre, are 31 zile. **Andrea (Undrea)**

Calindariulu Julianu		Calind. Gregor.
Joi	1 Pr. Naum	13 Lucia
Vineri	2 Pr. Avacum	14 Nicasie
Sâmbata	3 Pr. Sofonie	15 Celianu
Domin. a 25-a dupa Rosalie, ev. Luc'a c. 14, gl. 8, v. 8.		
Domineca	4 † M. Varvara	16 Adelaida
Luni	5 C. Sava Sânt.	17 Lazaru
Marti	6 (†) P. Nicolae ☉	18 Grațianu
Mercuri	7 P. Ambrosie	19 Nemesiu
Joi	8 C. Patapie	20 Liberat
Vineri	9 † Zem. S. Anei	21 Tom'a A.
Sâmbata	10 M. Mina, Erm.	22 Demetriu
Domin. a 26-a dupa Rosalie, ev. Luc'a c. 17, gl. 1, v. 4.		
Domineca	11 C. Daniil	23 Victori'a
Luni	12 † C. Spiridonu	24 Adamu si Ev'a
Marti	13 M. Axente	25 (†) Nast. Dlui
Mercuri	14 Mucen. Tirs ☾	26 (†) Stefanu M.
Joi	15 M. Eleuterie	27 Joanu Ev.
Vineri	16 Pr. Ageu	28 Pruncii nev.
Sâmbata	17 Pr. Daniil	29 Tom'a ep.
Domin. a 27-a dupa Rosalie, ev. Luc'a c. 14, gl. 2, v. 5.		
Domineca	18 M. Sevastianu	30 Davidu
Luni	19 M. Bonifație	31 Silvestru
Marti	20 M. Ignatie	1 Januaru 1889
Mercuri	21 M. Julian'a ☉	2 Macarie
Joi	22 M. Anastasia	3 Genovev'a
Vineri	23 S. 10 M. d. Crit.	4 Titu
Sâmbata	24 M. Eugeni'a	5 Telesfor
Nascerea Domnului nostru Isusu Christosu — Tóte ale serbatórei.		
Domineca	25 (†) Nast. Domnului	6 (†) Epifani'a
Luni	26 (†) Sob. Nasc.	7 Isidoru
Marti	27 (†) Arch. Stefanu	8 Severinu
Mercuri	28 S. 20 mii Muc.	9 Julianu
Joi	29 Prunc. u. d. Ir. ☽	10 Pavelu
Vineri	30 M. Anisia	11 Higinu
Sâmbata	31 Melani'a	12 Ernest

Lucrarile in acést'a luna.

Gradin'a de legumi si de pomi, déca este lipsa se gunoiesce; asemenea se cara gunoiu pre agrii si riturile se tractéza cu pléva, cu cenusie seu cu margá.

Deca calea este buna, ce in acést'a luna de comunu e asiá in urm'a ghietului, atunci economulu se-si care acasa lemnele de edificare, de recuisite si de focu.

Fiendu tîmpulu móle vitele merunte si de prasila trebuie mânate la câmpu, pentru-cá preumblându-se, se capete apetitu si astu-feliu se mánce cu gustu paisele de ovesu si celea de primaveri; ér' celea de sub ingrasiatu, trebuie tîenute bine cu fênu si cu pasatu, asemenea si vacile, cari nu preste multu au se fete, dela aceste vitiie trebuie despartiti adeca intiercati.

E bine, cá oile totu la 8 dile se capete frundie si coceni de curechiu seu alte verdetiuri, inacrite anume spre scopulu acest'a in butóie! aceste midilocescuratirea sângelui. In lun'a acést'a se intempla ucisulu porciloru, pentru-cá siuncile se nu se râncediésca, carnea trebuie tîenuta in apa rece pâna atunci, pâna cându ap'a stórsa de pre carne nu va avé neci cea mai pucina colóre, ér' slanin'a antâiu trebuie umedita si apoi preserata grosu cu sare arsa.

Siunc'a buna se gatesce asiá: Se tîene carnea in apa própeta dóue seu trei dile, pâna cându adeca carnea e stórsa de sânge, atunci se saréza bine, apoi se curatia de ósele celea mari, se fréca bine cu salitra, sare comuna si cu sementia de bradu, dupa ace'a se tescuesce, pâna cându nu mai lasa din sine neci unu picuru de apa si apoi se acatia la fumu. Sarea si fumulu o conserva in contr'a rîncediei, tescuirea scóte unediél'a, salitr'a i-dá colóre rosie.

Stupii trebuie cautati in linisce si cosînitiele trebuie curatite pre de desuptu.

Vinurile nóue, fiendu-cá acum inceptu a se limpedi, trebuie implute. Bucatele trebuie intórse si deca séu inveniati sióreci la ele, acei'a. Se potu delaturá asiá: se cumpera din apoteca *sal succini* de 10 cruceri, acést'a se pune ici cólea in pocale, si mirosulu ei va alungá siórecii, ma chiar' si clotianii.

Delaturarea corpuriloru straine din ochi precum, pulvere, cenusia, varu, tiandura etc. se face asiá: cá se picura in ochi oleiu de lemnu curatu. Intrebuintarea acestoi midilocu nu e impreunatu cu dorere si dupa afirmarea oculistiloru are resultatu favoritoriu.

Petroleulu e unu medicamentu periculosu. Multi credu, cá petroleulu se póte folosi cu succesu la unele morburi, mai alesu la rane. Cinev'a si-a unsu unu petioru, in care avé reuma, cu petroleu; acést'a a strabatutu in sânge si la inveninatu, ran'a s'a inegritu si maritu si in urma petiorulu a trebuitu amputatu.

Medicamentu pentru galitie. Multe morburi de ale gânelorulu se potu preveni, déca vomu taiá cépa merunta si vomu dá-o gânelorulu in mâncare, mai alesu sér'a.

Pentru económe. A tîené carnea si verdetiurile, mai multu tîmpu in apa e una procedura fórté gresita, de óre-ce prin ace'a atátu carnea cátu si verdetiurile pierdu fórté multu din bunatatea lor.

Untulu se póte conservá própsetu, si una diumetate de anu asiá, cá se pune in óle smâltiuite, in cari se apasa bine, apoi se pune pre elu oleiu de lemnu curatu in grosime de unu degetu.